Repr from Acta ... Acad ... Nat. Curios. vol i, Appendix

HISTORIA EPIDEMICA HUNGARIÆ,

in qua

plane ſingularia cum de aliis, tum de morbis acutis, in primis vero de febre petechiali, morbillis, variolis, dyſenteria &c. recenſentur,

conſcripta

ab

ANDREA LOEW,
Nobil. Sempron. Hung.
Phil. & Med. D. Phyſ. Sempr. Ord. Acad. Cæſ.
Leopold. Natur. Curioſ. Collega.

nunc vero

fideliſſime communicata

a Filio

CAROLO FRIDERICO LOEW,
Regiæ Legationis Suecicæ Medico
Ordinario.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

Illustrissimæ Societatis Natur. Curios. ad provehenda artis salutaris, & naturalis scientiæ incrementa

Cæsareis auspiciis in Germania conditæ

Præsidi

Perillustri, atque Excellentissimo

LUCÆ SCHROECKIO,

Phil. & Med. D. Acad. Leopold. Imper. N. C. Præsidi, S. C. Maj. Archiatro, Comit. Palat. S.R.I. Nobili, Reip. Patr. Phys. primario,

Atque

Ceteris Amplissimi Ordinis Sociis, Munerum splendore, meritorumque in rempublicam & literariam amplitudine Eminentissimis, Dominis, ac Patronis summopere observandis, obsequii, honoris & gratæ mentis declarandæ causa

Hanc Historiam Epidemicam Hungariæ

D. D. D.

C. F. L.

Xpendenti mihi illum, in quo collocati estis, dignitatis gradum, qui literarum, & artis præcipue salutaris decori, ornamentoque datus est, subit animum vereri, ne intempestiva interpellatione, pro favore Vestro, quem ambio, offensionem concitem. Quid enim magis metuendum homini, suæ sibi tenuitatis conscio, & illis Viris obstrepenti, in quibus tantum gravitatis, altissimæque in omni divini, humanique cognitione decoris, scientiæ, quantum prudentiæ, omnium casibus temporum paratissimæ lumen elucet? Hæc autem tanta, tamque exquisitæ scientiæ, prudentiæque laus, quam insigni accessione cumulat singularis comitas, illud efficit, ut in ea, in qua pro commodis publicis excubatis specula, tot meritorum, humano generi utilissimorum, luce collustrati, & explendescentes, cunctorum recte sentientium animos in Vos convertatis, ut observent Vos eruditi, & revereantur. Horum quidem ego cunctis quanquam ingenio, & scientia facile, nemini tamen unquam nec cessi, nec cedam ulla in Vos observantia, quam Vobis non minus debeo, quam profiteor, quippe Amplissimi Ordinis Vestri judicio perbenigne ornatus, & dignus æstimatus, quem in numerum sociorum Acad. Nat. Cur. cooptaretis. Longum esset, atque ab hoc alienum loco, cetera referre benevolentiæ genera, quibus a Te, Excellentissime Præses, aliisque Amplissimi Ordinis Vestri membris sum ornatus: talibus certe, ac tantis, ut nullum gratiæ pro iis referendæ dignum locum

cum reperire possim. Invitat etiam me, &, nisi me tanto honore indignum præbere velim, ad sui venerationem festinare cogit prolixa humanitas, qua me estis prosecuti, sive Vos coram, præstita clientis obsequentia, salutarem, sive absens colerem epistolis, meisque subdiffisus rebus, consilio uterer Vestro, aut opem simul peterem, & sine recusatione impetrarem. Igitur tantis meritis adductus dudum intellexi ad me pertinere, solicite contendere, & eniti, ut aliquod grati animi pignus, non sine debita submissione Vobis consecratum aliquando extaret. Diu cogitanti de digna tantis Viris probanda gratæ mentis significatione, beati parentis scrinia excutienti oblata videbatur materia, luce publica non indigna. Huic vero ut sese magis probaret, non alia ratione felicius me consecuturum existimavi, quam si Vestris Amplissimis Nominibus inscriptum opusculum prodiret. Sed tamen vicissim subvereri veniebat in mentem, ne eminentis cujusdam insimuler audaciæ, qui Vestris Nominibus, in tam alto, splendidoque positis loco, opusculum tam humile, tam nullo expolitum cultu, insignire coner. Nam cum Vos ii sitis, qui acerrimo judicio singula pensitant, & non nisi exquisita arte elaborata suo aspectu dignantur, metuebam, ne apud Vos longe, quam optaverim, minus gratiæ hoc ineam tempore, quo mihi totus ipse displiceo: quid agendum fuerit, serius cognosco: quid actum sit, video, ac, perturbato decoris ordine, post rem affero consilium: tantum abest, ut expectationem Vestram ulla ratione sustinere possim. Jam demum agnosco, habendam fuisse rationem mentis, cum compositæ, cujus est, secum consistere, ac morari: tum circumspectæ, pro qua non decet efferri præcipitis impetu consilii, sed rationem, instruendæ actionis ducem sequi; denique & verecundæ, ut, quorum revereare dignitatem, horum præstantiæ quid conveniat, existimes, horum oculis, quæ sint indigna, solicite devites: cum omne judicii, gravitatisque pondus, omniaque ingenii ornamenta postulare sibi videatur ea res, quæ tantis, tamque

intelligentibus rerum arbitris, existimatoribusque probari vellet. Sed vicit tandem omnem dubitationem, quæ ab hoc officii cursu me revocare poterat, par fastigio Vestro humanitas, & comitas, qua bonas mentes permulcetis, & erigitis. Igitur sicut viribus diffido meis, ita religionis conscientia me sustento, hacque confisus, a Vestra benignitate consilii mei veniam demisse, observanterque peto, sine ulla etiam dubitatione expecto, & quantæ venerationis, tantæ fiduciæ plenus Vobis, Viri Amplissimi &c. &c. præsens opusculum sic offero, ut omnem obsequii cultum Vobis in perpetuum simul obstringam, & plura propriæ diligentiæ documenta, in ceterorum annorum constitutionibus, tanto solicitius observandis promittam, quo citius, & clarius intellexero, non displicere Vobis institutum meum. Reliquum est, ut Vobis spes, fortunasque meas commendem, Vos artis salutaris cultorum præsidio, rebus familiæ Vestræ constanter florentibus salvos semper, & incolumes servari discupiam, idque a DEO immortali omni votorum pietate precandum Vobis ducam, & continenter exorandum,

Vestrorum

Perillustris, Excellentissimique,
Amplissimorum, Nobilissimorumque Nominum

obsequentissimus, observantissimusque

C. F. L.

Con-

Constitutio Epidemica Posoniensis Anno 1688.

Nni tempora, prout variant, suos habere morbos certos jam pridem *libr. 3. Aphor. 21.* recte annotasse *Hippocratem* præsente anno abunde confirmavit experientia. Scilicet *mense Julii & Augusti* cùm cœlum quasi flammasset caloribus, & pluviarum ferme toto illo tempore expers fuisset, quibus alias intemperies aëris sicca temperanda & corrigenda, *Febres* solito magis in hac urbe grassari ceperunt. Quorum principia cum horrore, vomitu, nausea ægrum occuparunt, subsequentibus statim caloribus, siti, dolore capitis, virium prostratione summa, cardialgia, ut plurimum dies noctesque durantibus, ast biduo post, adhibitis sudoriferis, in *intermittentes* ut plurimum febres, modo *tertianas*, modo *quotidianas*, imo *quartanas*, per intervalla secundum suum typum repetentes, terminantibus. Tantam autem hæ febres benignitatem in se fovebant, ut raro administratis legitimo modo remediis, h. e. *V. S. Anti-febrilibus ex* ⊖ *card.ben.absinth.centaur.min.lap. cancr.chinchin. arcan. dupl. flor. nitr.* aliisque, ultra octiduum sese extenderint, quin penitus remiserint. Non senserunt has febres tantum provectioris ætatis homines, verum etiam infantes lactentes & ablactati, sine ullo ætatis discrimine. In nonnullis deprehendebantur *continuæ*, dies noctesque ægrotos affligentes, & *V. S. sudoriferis ordinariis, nempe spec. de hyacinth. antim. diaph. spec. de gemm. frig. mixtura mea ordinaria &c. cum confortantibus* junctis, tractatæ, omnes terminum suum elapso 15. dierum spatio benignissime absolventes. Hisce continuis annumeranda quoque fuit *Pemphinx*, vulgo Nessel-Kranckheit dicta, tunc temporis grassata, quæ ægrotos, (qui quasi urticæ urentis vim essent experti,) excruciavit pruritu, tumore permagno variæ magnitudinis in toto corpore, modo imperialis, modo floreni, modo grossi, modo totius cubiti, superficiem cutis occupante, eamque in vesicas non adeo rubras, sed magis albas attollente, mox recedente, mox redeunte, aliisque symptomatibus febres continuas malignas alias concomitantibus. Quæ febris licet aliis temporibus *benignissima* adhibito sudorifero intra biduum remittere soleat; nunc tamen admodum *maligna* more continuarum sua decurrit tempo-

tempora, propinatis autem *medicamentis diaphoreticis*, *expellentibus temperatis &c.* DEO benedicente apud omnes felicissime XV. die superata. Observavimus etiam, quod notatu dignum & perrarum, tunc temporis certam febrium speciem, quæ fuit *complicata ex febre quotidiana continua & tertiana*, una die binas habens exacerbationes, altera unicam, quam *Hemitritæum* appellare placuit. Fuit absque horrore, cum continuo calore, ingenti præcordiorum compressione, ut de continuis constrictionibus pectoris conquesti fuerint, siti inexplebili, intensioribus tamen hisce tempore exacerbationis, cum vigiliis, deliriis, diarrhœis, in primis virium prostratione summa, ut semper animi deliquia metuenda fuerint. Febris hæc admodum periculosa continua ingentem reconditam habuit malignitatem; quapropter more aliarum febrium malignarum, v. gr. *V. S. sudoriferis*, *expellentibus*, *confortantibus mixtis*, *ordinariis*, ratione tamen habita symptomatum urgentium, tractata felicissime intra XXI. dies fuit subacta atque ejecta, superstite quidem adhuc aliquali pectoris compressione, *Laxativo* tamen medicamento sub finem exhibito, penitus sublata.

Constitutio Epidemica Sempronienfis Anni 1697.

NOn quivis annus quosvis fovet morbos, multo minus una eademque symptomata. Prouti anni variant tempora, aërisque tempestates, sic quoque morbi, qui nunc benigniores, nunc pejores, multorumque funerum nonnunquam causæ existunt. Hoc jam dudum observavit, ac *toto libro III. Aphorismorum* nobis demonstravit maximus Græciæ Doctor, *Hippocrates*. Et quis non videt, diversum aëris statum humores modificare morbificos, eosque disponere, pro diversitate locorum aliarumque circumstantiarum, ad producenda symptomata, quandoque graviora, aliquando mitiora. Id videre licuit *anno 1697.* quo *hyemem rigidissimam* experti sumus. Produxit intensissimum illud frigus non solum *varios pectoris morbos*, *catarrhos*, *coryzas*, *gravedines*, *tussesque vehementiores*, sed & transpiratione impedita, lympham disposuit in coagulum pronam; adventante *vere*, liquatisque macrocosmi humoribus, lympha hactenus torpida apud plurimos varias subiit mutationes; inde in quibusdam *febres tertianæ* subortæ, in plerisque *febres continuæ*, *pleuritides spuriæ*, *malignitatis expertes*; in plurimis, inprimis *sub finem Aprilis*, *Maji*, *Junii*, *Julii*, quo tempore magis efferationes biliosæ ob excessivum calorem ambientem notabantur, *febres petechiales Epidemicæ*. Referam ex morbis, quos hoc anno perlustravi, solum præcipuos. Inceperunt *petechiales* more solito cum rigore,

rigore, caloribus p. n. ſiti, anxietate præcordiorum, quandoque vomitu, doloribus capitis, inſueto artuum languore, ſine cauſa manifeſta, cum inſigni extremorum laſſitudine, ut plurimum quarta, aliquando ſeptima demum die maculæ effloruerunt petechiales, in quibusdam copioſiores majoresque, in quibusdam minores ac parciores. Deliria ſexto jam, ſeptimo, octavo morbi die ſupervenientia, boni fuere ominis. In illis enim decima quarta vehemens notabatur obſurdeſcentia, & decima quinta caloris, adeoque morbi ſolutio. Si ſerius, v. gr. 10. 11. 12. contigerunt deliria, atrociora ſymptomata, nec non malignitatem prænuntiarunt ſummam, nullusque expectandus fuit motus criticus, ſed paulatina ſolutio. Obſervavi hoc in quamplurimis, in primis in Cive hujus loci primario, ex itinere ſexta morbi die reduce. Septima, adhibito uno vel altero *medicamento expellente*, *bezoardico*, vidi corpus petechiis copioſiſſimis rubris conſperſum; eodem die notavi ſummam in ſomnum propenſionem, vix non diſpoſitionem lethargicam. Veſicatoria quippe aliquot applicata ægrum a ſomno abſtrahere non valuerunt, & excitatus licet quandoque comederit, medicamenta *expellentia*, *ſudorifera*, *epileptica*, *confortantia* ſedulo aſſumſerit, ſubito nihilominus in ſomnum recidit, ſalva manente reſpiratione; acceſſerunt 10. die deliria: excitatus enim ex ſuo profundo ſomno, & interrogatus minus appoſite, minus ordinate reſpondit, deſubito in ſomnum relabens. Die undecima & ſequentibus ſupervenerunt motus convulſivi, diarrhœæ, involuntarius urinæ fluxus, ſummatim, ſymptomata exitioſa. Decima quinta calores p. n. obſervavi longe remiſſiores, pulſum naturali ſimilem, ſomnum autem adhuc profundum. Si exſuſcitatus fuit patiens, neminem agnovit, torvis oculis vidit, ad interrogata muſſitando, minus intelligenter reſpondit, floccos frequenter legere continuavit. Morbum igitur hunc in peſſimis ſignis conſtitutum ex *Hippocr. Coac.* nec non *2. Aphor. 27.* difficillimum ac periculi pleniſſimum pronunciavi. Decima ſeptima demum die, ſuborta obauditione, ad ſe rediit, ſtupidus quidem & obliviosus, præteritorum immemor, vires tamen brevi reſumſit. Vidi in alio ſubjecto, eundem morbum in optimis ſignis conſtitutum, duodecima, rarioribus tunc temporis exiſtentibus jam maculis petechialibus, produxiſſe *puſtulas miliares*, *parvas*, *albas*, *acuminatas*, innumeras, exceſſivam ſanguinis ebullitionem; nec non malignitatem latentem prodentes, & 15. die, prægreſſis vix momentaneis convulſionibus, funeſtas. Obſervavi, malum hoc fuiſſe *epidemium*, nullumque ætatis habuiſſe diſcrimen, juvenes vero puerosque frequentius invaſiſſe, ac contagium in domo delituiſſe, aut ſubſtitiſſe, donec in reliquos fere omnes ſæviit. Qui valetudinis ſalutis-

que ſuæ ſolliciti fuerunt, ac in tempore, ſpretis præpoſteris medicationibus, meam poſtularunt curam, ad unum omnes convaluerunt. Incepi, prævio unico *ſudorifero*, pro ætatis diverſitate, prima & ſecunda jam die *a V. S. in brachio*, quam ſequenti die pro rei exigentia *in pede*, *ante exanthematum eruptionem*, repetii. *Alexipharmaca*, (malignitatis enim hic ſumma eſt habenda ratio,) *ſudorifera ex ſpec. de hyacinth. Liberant.* ☿ *diaphor. C. C. philoſ. præpar. lap. bez. orient. mithridat. &c.* mutatis mutandis, ſingulo octihorio exhibui cum ſudoris imperio. Quamprimum mentem adverti vacillantem, imminentis delirii prodromum, *Veſicatoria* nuchæ pedibusque imponi juſſi, addidique *pulveribus ſudoriferis confortantia*, nec non *epileptica*, *v. gr. pulv. epilept. March. unicorn. mar. ſpecif. cephal. Mich. mag. ungul. alc. perl. &c.* Nimiis vigiliis ac deliriis ſummis *miſtura mea ex mithridatio cum conf. alkerm. pulv. epilept. de gemm. frig. aut analept. &c. Sir. papav. in aqu. ſolut.* ut plurimum veſperi, & quidem cum fructu obviam veni. *Alvi fluxum ſtypticis* quandoque ſingulo trihorio aut quatrihorio exhibitis compeſcui: obſtructionem *enematibus* ſuſtuli. Cum calores p. n. decreſcere inceperunt, quod ſæpiſſime ſub initium decimi quinti diei contigit, contentus fui ſolis *pulveribus præcipitantibus*, *v. gr. ſpec. de gemm. frig.* ☿ *analept. C. C. philoſ. fl. nitr.* quotidie ſemel aut bis in uſum vocatis. Vinum ac cerevisiam prohibui, conceſſique ſolum *aquam ex raſ. C. C. ebor. ſem. fœnicul. rad. ſcorzon. coctam.* Reliquis ſymptomatibus ex ſuis fontibus proſpexi. Sub initium quartæ ſeptimanæ, appetitu jam redeunte, ne in priorem morbum reciderent, dedi *Laxativum*. Et hac methodo, DEO ſint laudes, omnes petechiis etiam peſſime decumbentes, excepta unica perſona, ſervati ſunt. *Morbilli* menſe *Junio*, *Julio*, omnes fere pervaſerunt domos, & obſervavi illos *epidemialiter* graſſatos, primis quatuor diebus utplurimum graviſſimos, apparente efflorescentia, quæ elapſo quatriduo evanuit, leviſſimos. Quibus legitima adhibita fuere remedia, *expellentia* nempe, *ſudorifera*, *v. gr. pulv. alexit. lap. bez. C. C. philoſ. unicorn. mar.* omnes ſtando quaſi ac deambulando morbum evaſerunt. Qui in cura ſunt neglecti, aut male tractati, etiamſi convaluerunt, elapſis aliquot ſeptimanis, aut in *febrem* inciderunt *exanthematicam*, (quam *Roſſaliam* nominare ſolemus, & conſiſtit in maculis rubris, latiſſimis, in toto corpore denſiſſimis, eryſipelas quaſi univerſale referentibus, poſt quartum diem evaneſcentibus, & ſquammularum inſtar decidentibus, cum ægri alleviatione,) cum caloribus continuis, ſiti magna, aliquando deliriis, nemini exitioſam; aut reportarunt *tumorem flatulen-*

tulentum totius corporis, permultis funestum. Notavi simul, quando unus aut duo in domo morbillos superarunt, decimo demum quarto aut quinto alios ejusdem domus in ægrotantium locum successisse, adeoque morbillosum contagium serpiens a 14. in 14. delituisse ac substitisse. *Mense Junio*, *Julio*, frequens fuit *Icterus*, cum aliquali alteratione, appetitu dejecto, nausea, siti, oris amaritudine, deturpato cutis, inprimis oculorum, colore, pruritu, urinis croceis, cerevisiæ brunaceæ similibus, turbidis, excrementis quandoque flavis, copiosis, sæpissime albis, cinericiis. Obstructionem ductus choledochi reseravi, bilemque in massam sanguineam, ac in habitum corporis jam derivatam reduxi, ejusque acrimoniam salino-sulphuream excessivam correxi *aperientibus salibus ex pulv. hepat. Tartar. Vitriolato*, *sale cichor. acetosell.* additis *granis aliquot diagrydii.* Instar omnium fuerunt *acidulæ Croaticæ*, quibus bilem sufficienter dilui, atque felicissime spatio 2. aut 3. hebdomadarum ictericos restitui. Præter *hydropes*, *calculos*, *podagram*, *arthritides &c. tempore autumnali* more solito, *Quartana* prodiit *contumacissima*, quam, si *Venæsectione*, *purgatione*, diebus paroxysmorum instituta, nec non *medicamentis Antifebrilibus chinatis* ter aut quater exhibitis infringere nequivi, reliqui intactam, optime gnarus, multitudine atq; frequentia medicamentorum facile ad *Cachexiam ac hydropem* disponi, adeoque magis destrui. *Naturæ* igitur opus hoc commisi, atque expectavi *æquinoctium vernale*, quo tempore natura, uno vel altero medicamento adjuta, quandoque per se febrem hanc felicissime subigere solet.

Constitutio Epidemica Semproniensis Anni 1699.

DE Japonibus scribit *Wilhelmus ten Rhyne*, *Dissert. de Arthrit. in suis notis*, *p. m. 92.* quod quidem *pestem* ignorent, *variolas* tamen timeant, cum ipsis maxime sint contagiosæ, atque sæva & multiplici hominum strage illorum terras depopulentur, ut major etiam mortalium pars his in Japonia aliquando succumbat, quam peste alibi, atque idcirco præ labis istius metu, parentes liberos, mariti uxores, & quæcunque dulcia sunt vel sanguinis vel thori pignora, relinquant. Unde Japones & Sinæ liberis dotati, ubi interrogantur, quot soboles alant? regerunt, totidem, quot variolis jam laborarunt; reliquorum enim vitam in ancipiti locant, adeoque inter permanentes proles non numerant. Idem responsum fere a nobis hoc *anno nonagesimo nono* tulissent Curiosi, si ex uno alterove quæsivissent, quot filios aut filias habeat? Tot nempe, quot jam *variolarum* virulentiam superarunt. Etsi enim apud nos *Variolæ*

non adeo aliquando obſervantur funeſtæ, hac tamen *hyeme auſtrali, tepidiori ac humidiori* plus minus exiſtente, illæ, peſtis inſtar, in infantes & adultiores furere cœperunt, eosque pro diverſitate tempeſtatum, magisve vel minus maligni ætheris, nec non humorum in corpore exiſtentium, varie affecerunt. Inceperunt modico cum horrore, quem excepit calor intenſus, pulſus fortis, oculi turbidi, ſitis intenſa, aliquando jactatio inquieta, ſternutatio frequens; nonnunquam jam primo aut ſecundo ebullitionis die apparuit una vel altera puſtula in facie, dorſo, utplurimum vero ſub finem tertii aut initium quarti diei eruperunt *variolæ*, primum rubræ, exiles, rotundæ, figura nempe, colore & magnitudine regulari, cum febris ſymptomatumque, etiamſi hactenus fuerint graviſſima, atque nervoſo generi periculoſiſſima, remiſſione, aut notabili diminutione. Hæ turgidæ maturuerunt brevi, juſtoque tempore exaruerunt jam incruſtatæ. In quibusdam ſubjectis puſtulæ fuerunt admodum raræ, ſolito tamen majores, hinc inde ſparſæ, valde diſcretæ, ita quidem, ut iisdem affecti in lecto vix contineri potuerint, quin deambulare voluerint, ſi ipſis conceſſum fuiſſet, quæ variolæ mitiſſimæ ac benigniſſimæ fuerunt. *Diarrhœa* nec non *hæmorrhagia narium*, diebus ebullitionis ſuborta, omnibus ſaluti fuit, detracta nempe nimium quantum ebullientis ac æſtuantis ſanguinis, nec non ſeminii varioloſi parte, quod reliquum fuit varioloſum fermentum facilius, inprimis jam laxatis venarum ſpatiis, evolvi, digeri, expellique potuit; & in his *variolas* obſervavimus diſcretas, raras, *benigniſſimas*, ſaltim hinc inde ſparſas. Qualis enim ſtatus humorum ebullientium in corpore, in primis in centro, talis quoque ſe exſeruit & effloruit in extremis, habitu corporis: unde quo pejor materia ebulliens,eo periculoſiores & deteriores variolæ. Sic ſpiritus quandoque a miaſmate varioloſo irritatos magis, quam oppreſſos obſervavimus,qui magno ſæpe conamine quisquilias ſuas ad cutem amandarunt,ſerumque virulentum repurgarunt felici eventu, tuberculis tam magnitudine, quam colore & figura regularibus enatis. Notavimus è contra ſpiritus a miaſmate hoc varioloſo diebus jam ebullitionis obrutos ac fere oppreſſos,ut amplius ſeſe ſufficienter expandere nequiverint, multo minus inquinamenta varioloſa excutere potuerint. Remanſit ergo miaſma virulentum in maſſa ſanguinea, quam ad coagulum diſpoſuit. Tingebatur quidem cuticula rubedine quaſi eryſipelacea, ac tumore afficiebatur, nulla tamen aut fere perpauca apparuere variolarum veſtigia, potius loco harum tertia jam die maculæ in facie, dorſo, natibus, pedibus, manibus, effloruerunt purpureæ, quæ exacte morſus pulicum aliquo modo obſoletos repræſentarunt, copioſæ,

piosæ, aut diebus ebullitionis, quarta nempe, antequam ulla adhuc comparuit pustula, aut ante plenam & sufficientem variolarum eruptionem, quæ semper manserunt parvæ, sessiles, depressæ, confluentes, duræ, septima die lethales. Observabatur in his pulsus debilis, catarrhus suffocativus, ob nervos affectos, insultus epileptici, subsultus tendinum, deliria, maculæ purpureæ, latissimæ, ad nigredinem spatio aliquot horarum tendentes, ante, aut post mortem largissimum sanguinis per alvum profluvium. Certissima sane summæ inflammationis in massa sanguinea latentis, nec non instantis sphaceli, adeoque indubiæ mortis indicia. Unam habui virginem octennem, in qua maculæ hæ purpureæ jam disparuerunt, ut aliqualem reconvalescentiæ spem nobis fecerint, ast tempore maturationis variolæ confluentes, inprimis in facie, manserunt sessiles, depressæ, duræ, cartilaginosæ quasi, cutis ipsa erysipelate fuit affecta, & intensa rubedine tincta, tumida, symptomata novis accessionibus febrilibus fuerunt exacerbata, quæ tandem XV. die funesto terminarunt eventu. Unicum habui puerulum 7. annorum, ejusmodi maculis purpureis una cum variolis correptum, qui hæmorrhagia narium copiosa IVta die suborta a periculosissimo atque exitiali hoc malo liberatus fuit. Reliqui omnes his *petechiis purpureis* laborantes, etiamsi ex methodo medendi ordinaria & optima, *expellentibus* nempe, *sudoriferis*, *alexipharmacis*, *bezoardicis*, *confortantibus*, *nervinis*, *antepilepticis*, *v.gr. spec. liberant. de hyacinth. pulv. pannon. lap. bez. orient. pulv. epilept. C. C. philos. unicorn. mar. diascord. Frac. mithridat. conf. alkerm. &c.* tractati fuerint, mortui sunt. Sine dubio a veneno varioloso pestifero sanguinis compages nimis fuit soluta & jam in fluorem conversa, in primis serum acre, virulentum redditum, atque dispositum non solum visceribus, sed & partibus externis, mediante efflorescentia, necrosin induxit funestam. Neque *gravidæ*, licet alias naturæ consilio a morbis epidemiis immuniores sint, quam alii, ab hoc variolarum contagio fuere immunes, imo decuberunt pessime; hæ semper sexta aut septimana die *abortum* passæ sunt cum *magna Uteri hæmorrhagia*. *Variolæ malignæ* utplurimum inceperunt cum *lumborum & abdominis doloribus*, qui si cum erupturientibus jam pustularum notis remiserunt, *boni*, sin minus, *mali* fuerunt ominis; utplurimum enim in his variolæ aut non sufficienter eruperunt, aut, si prodierunt, confluxerunt, & tempore maturationis depressæ manserunt, sæpe refugerunt & in fauces gulamque copiosæ incubuerunt, *catarrhumque lethalem*, inprimis circa morbi statum, induxerunt. In permultis salivationem in eruptione, & post eruptionem, observavimus copiosam, qualis a mercurio assumpto oriri solet. *Diarrhœa* diebus

maturationis oborta, *pessima* fuit, natura enim jam debilitata, & in negotio maturationis impedita, deducendo aliorsum materiam variolosam succumbere debuit, variolis nempe non bene maturatis, quin potius collapsis, aut *catarrhus*, aut *convulsiones* supervenerunt funestæ. Respiratio anxia, interrupta, vel sublimis, inprimis in morbi statu semper fuit convulsiva, & indubitatum signum malignitatis, quæ nullis medicamentis expelli potuit, quin potius humores in suo motu impedivit, atque sic lethalitatem intulit. Observavi in filiolo trium annorum, tempore eruptionis, die tertia & quarta morbi, summam extremorum, pedum nempe, manuum ad carpum usque, nasi refrigerationem, sine ullo sudore, cum pulsu debili, calorem vero in reliquo corpore sufficientem ac præternaturalem. Metui sanginis recursum, caloris languorem, & necrosin imminentem, adeoque frigus hoc brevi fore morticinum, in primis materia variolosa in centro retenta minusque expulsa, exhibitis tandem *expellentibus* variis, *bezoardicis*, nec non *linteis calide applicatis*, spatio bidui rediit ad extrema calor, variolæque prodierunt copiosissimæ cum summa symptomatum alleviatione, & maturatis tandem variolis, vitæ conservatione. *Mense Aprili*, *Majo* notabantur *morbilli*, qui, si ex methodo tractati fuerunt, sudorque successit ex voto, in omnibus *benigni*, neque efflorescentia inflammatoria diutius mansit, quam per quatriduum; quo tempore una cum maculis squammarum ad instar deciduis, calor cessavit penitus. Observavi autem in quibusdam morbillosam hanc inflammationem effloruisse in dorso & facie ad instar herpetis, cum pustulis splendentibus, mox in rubedinem morbillosam ordinariam variæ figuræ abeuntibus. Fuerunt exanthemata hæc morbillosa mali moris, adeoque in cura probe attendenda, & *expellentibus*, *sudoriferis*, *alexipharmacis* sedulo tractanda. *Mense Aprili*, *Majo*, *Junio* frequentes fuerunt *febres petechiales malignæ*, quæ invaserunt cum horrore levi, nec manifesta sanguinis æstuatione, sed calore mitiori, quem aëris injuriis adscripserunt ægroti, neque crediderunt se ægrotare, donec calor, hactenus effectum suum occulens, ingravescere viresque vacillare cœperint, ut jam ægroti decumbere coacti fuerint, magno cum damno suo tamdiu contranitentes. Accessit anxietas præcordiorum, sitis immanis, capitis dolor, vigiliæ, linguæ scabrities, deliria aliaque symptomata. Qui ab initio *Venæsectiones* admiserunt, medentumque opem implorarunt, atque dicto præscriptove audientes fuerunt, evaserunt omnes; qui vero neglexerunt curam, eamque demum die VI. aut VII. inchoare voluerunt, ii plerumque die XIII. XIV. XV. XVIII. XIX. mortui sunt. Quicunque a *Purgantibus*, credentes, vitium hærere in Ventriculo, curam inceperunt, ad unum omnes

omnes deceſſerunt, & in illis maculæ obſervatæ ſunt longe majores ac latiores. Qui ſudare ad varie aſſumta *alexipharmaca*, *diaphoretica*, *expellentia* in incremento & progreſſu morbi non potuerunt, etiamſi bene ac perite alias tractati fuerint, mortui ſunt, mortem vero uno vel altero die præceſſerunt *ſudores ſpontanei*, copioſiſſimi, reſolutivi. *Subſultus tendinum* in tangendo pulſu in ſtatu morbi notatus ſemper *exitialis* fuit. *Convulſiones epileptica*, in primis diſtorſiones in ore & fronte variæ, *funeſtiſſima*. *Senſus hebetior*, ſi nempe ægroti ſe non laborare, ſed optime valere dixerunt, *manus tremula*, *reſpiratio difficilis ac frequens*, *difficillima citra faucium tumorem deglutitio*, *inevitabilem prænuntiarunt mortem*. *Macula quo tardiores in efloreſcentia*, *eo pejores*, unde apud quos die demum ſeptima, aut nona, prodierunt, ut plurimum obſervabantur funeſtæ, ſecus, ſi jam quarta eruperunt. Eædem *ex rubro colore* tendentes in *lividum*, *nigrum*, extremam ſanguinis corruptionem indicarunt. Circa *Solſtitium*, *menſe Junio*, morbus hic fuit *peſſimus multisque exitialis*. Cauſa hujus febris petechialis malignæ, cum calor ſæpe, in primis in initio, non adeo ſævus fuerit in prava & maligna indole quærenda fuit, quæ citra inſignem calorem vi ſua corrodente partes corporis fluidas & ſolidas corrupit, diſſolvit, deſtruxit, ac violentia ſæpe materiam expulit, modo *per alvum*, criſi imperfecta ac funeſta, modo *per inſenſilem tranſpirationem*, ubi ægroti, in primis ſub finem, ſudoribus fere diffluxerunt, qui fuerunt reſolutivi, peſſimi. Sanguinem igitur ac ſerum in hoc morbo coagulari ac incraſſari, ſæpiſſime ex ſale corrodente maligno ſummam contrahere acrimoniam, ex ſymptomatibus abunde claret.

Conſtitutio Epidemica Sempronienſis Anni 1700.

HOc anno inſueta fere fuit aëris intemperies. *Menſe Januario*, *Februario* temperatum frigus extitit, *menſe Martio*, nec non *Aprili* fere toto tempeſtas nivibus & gelu ſævit, quo tempore graſſari cœperunt *febres continua exanthematica*, ſolis *confortantibus*, *blandiſſimis diaphoreticis remixtis*, tractandæ. Etenim, qui more ſolito aſſumſerunt & continuarunt *ſudorifera*, *ex ſpec. de hyacinth. Liberant. ☿. diaph. ⊖ volat. C.C. mithridat.* illi omnes, viribus exinde exhauſtis, & convulſionibus ſubortis migrarunt ad ſuperos; qui vero in principio tractati ſunt *Venæſectione*, deinde *blandioribus diaphoreticis*, utplurimum tamen *confortantibus & epilepticis*, *v. gr. pulv. epilept. M. ſpecif. cephal. pulv. analept. mag. gran. kerm. perlar. C.C. unicorn. mar.*

con-

convaluere omnes. Calores non adeo intensi fuerunt, debilitates vero summæ cum vigiliis, sudoribus spontaneis, pulsu celeri, frequenti, tremoribus nec non motibus convulsivis. *Mense Junio, Julio* plures pluviosæ notabantur dies, quam serenæ; *mensis Augustus* & *medius September* fuere serenissimi, calidissimi. *Reliquo medio Septembri* & *toto mense Octobri* tanta pluviarum fuit frequentia, ut post hominum memoriam his mensibus visæ non fuerint crebriores. Si enim de die non pluit, certe de nocte pluit, imo post 14. dies pluviosos vix duo sereni apparuerunt, quos statim pluviæ exceperunt continuæ. Per has igitur insuetas anni constitutiones sævierunt *Tusses, rhevmatismi, febres*, in primis *quartanæ*, quæ in vicinis nostris locis fuerunt *epidemicæ, apoplexiæ ipsæ;* apud infantes frequentes fuerunt *variolæ erraticæ.* Senes experti sunt *debilitates summas* instar *febrium continuarum*, sed *benignarum, recurrentes*, quæ *solis confortantibus medicatis* cesserunt.

Constitutio Epidemica Semproniensis Anni 1701.

ANnus ineuntis hujus seculi incepit eadem inconstantia, qua ultimus annus seculum finivit. *Januario* quippe & *Februario* frigora uno vel altero die notabantur intensa, tertio vel quarto valde remissa, unde ex insuetis his anni mutationibus ortæ sunt *defluxiones biliosæ in brachiis, osse ischii, pedibus*, summe dolorificæ, utrique sexui infestæ. *Rhevmatismi hi biliosi sudoriferis* neutiquam tractari debuerunt, utpote quorum usu dolores semper exacerbati sunt, meliori vero successu *digestivis ex salibus, v. gr. pulv. hepat. rubr. ⊖ cichor. acetosell. ♀ vitriolat. diagryd. sulphurat.* quotidie adhibitis obtemperarunt, & intra XXIV. dies evanuerunt. *Martius* fuit valde benignus, *Aprilis* vero & *medius mensis Maji* ob frigora infantibus funestus, hi nempe valde infestabantur *Vomitibus, catarrho suffocativo, colicis convulsivis, epilepticis.* In *Junio* nil occurrebat notatu dignum, nisi quod mane hoc & præterito mense rorem in foliis arborum, in primis prunorum, instar mellis, nostrates vocant Hönigthau, eumque fructiferum indicare annum credunt, copiosum observaverimus. *Julius* totus exæstuavit, nil tamen mali, quod mirum, produxit, nisi *febres tertianas*, (quæ sexto paroxysmo abierunt,) & in senibus, adultis ac infantibus *pustulas*, sive *exanthemata miliaria*, quæ occuparunt totum corpus cum molestissimo pruritu. Causa sine dubio quærenda in efferationibus biliosis, in primis lympha ab externo calore valde intenso evocata, sed facile *refrigerationibus, v. gr. spec. de gemm. frig. fl. nitr. lap. cancr. &c. & balneis hordea-*

ceis repreſſa ac contemperata. Toto menſe *Auguſto* calores fuere intenſiſſimi, pluviæ pauciſſimæ, fere nullæ, noctes ſimul calidæ. Jam valde graſſari cœperunt *febres* cum frigore duarum, aliquando trium horarum, inſecutus eſt ſtatim calor ultra 40. horas durans cum capitis dolore, ſiti, virium proſtratione, linguæ ac faucium ariditate, vigiliis, quandoque deliriis, ut juraſſes *febrem* imminere *continuam*, ſed poſt adhibita *ſudorifera*, *Venæſectionem*, remiſit calor, atque in *intermittentem febrem*, ita tamen, ut vix aliquot horæ inter paroxyſmum & apyrexiam interjectæ fuerint; & ſic una febris excepit alteram, affiixitque diu infirmos; rariſſime enim ante nonum paroxyſmum terminavit. Si *Venæſectione*, *diaphoreticis & præcipitantibus*, cum malignitate non caruerit, rite tractabatur, nulli fuit funeſta. Febres hæ maxime ſævierunt *menſe Septembri*, quem obſervavimus calidiſſimum, ſicciſſimum, ſine ullis pluviis. *Menſis Octobris* incepit cum pluviis, quæ per aliquot durarunt dies, inſequentibus mox caloribus inſuetis, ac vix poſt hominum memoriam notatis. Continuaverunt æſtuoſiſſimi dies per *Novembrem* fere totum, ita, ut nullus ſenum tantæ æſtatis & autumni calidi & conſtantis recordari potuerit, unde optimum & generoſiſſimum crevit vinum, quod tamen ſucceſſu temporis minus generoſum evaſit. *Morbi* fuere *pauci*, iique utplurimum *ordinarii*. *Sub finem Decembris* exaſperatum fuit cœlum, & terra frigore obriguit.

Conſtitutio Epidemica Semproniensis Anno 1702.

HAc hyeme permutata quaſi videbantur tempora. Frigora intenſa ſolum durarunt ad ſextum *Januarii* diem, ſeptimo ſupervenerunt pluviæ, ſubſequentibus diebus nebulæ, cœlum turbidum, mox ſerena, calida tempora. Toto *Februario*, exceptis vehementiſſimis ventis, eadem fuit cœli facies, nullum frigus, nullæ nives, utplurimum ſiccitas, ſerenitas, ut crediſſes, imminere æſtatem; nocturno quidem & matutino tempore quandoque aura obſervabatur frigidiuſcula, ſole tamen oriente ſtatim fuit temperata, unde jam *medio Februarii* habuimus flores violarum, nec non flores ceraſorum acidorum. *Morbi* his menſibus, præter *catarrhos frequentes* vix notabantur alii. *Martius*, qui inſecutus eſt, fuit ſiccus, quandoque ventoſus, pluviæ, quæ oboriebantur, fuerunt temperatæ, fertiles. Hujus initium *phthiſicis*, *hecticis*, *hydropicis* valde fuit funeſtum. Circa *æquinoctium vernale* inceperunt copioſæ inter pueros graſſari *febres continuæ*, utplurimum *malignæ*, *petechiales*, Invaſerunt illos leviſſimo rigore, laſſitudine ſpontanea, ſuccedente

dente calore non adeo magno, subinde remittente, sed tertio aut quarto die vehementius recurrente, quo utplurimum in conspectum venerunt exanthemata, deliria brevi post comparuerunt, in quibusdam vehementia, & quidem cum vigiliis, in quibusdam breviora, maculæ erant parvæ instar morsus pulicum. *Febres hæ epidemicæ diaphoreticis, præcipitantibus & confortantibus temperatis*, non *sudoriferis fortioribus*, tractatæ, nulli fuerunt funestæ, sed valde *contagiosæ*. In *adultioribus*, utpote viris, *maculas* utplurimum observavimus *latas*, successerunt statim deliria, convulsiones, epilepsiæ, & his fere omnibus decima tertia dies fuit exitialis. Duravit epidemica hæc lues in *Junium* usque, quæ sine dubio magnis siccitatibus cum Hippocr. 3. Aphor. 7. adscribenda. *Aprilis* plerumque fuit serenus, calidus, subinde ventosus, frigidus. Hunc excepit *Majus* frigore quidem moderato, sæpe tamen, præsertim Borea interspirante, rigidiusculo: fuit variabilis, nunc calidus, nunc turbidus, pluviosus, mox frigidus, ventosus, unde vitis justo tardius & inæqualiter gemmas suas protrusit. Frequentes hoc mense fuerunt *arthritides vagæ*, quæ solo reiterato *Laxantium*, minus *sudoriferorum*, usu tractari voluerunt. *Julius* fuit valde temperatus, calidus, ut & *Augustus*, si exceperis imbres & tonitrua horrendo fragore & fulguribus, in primis noctu, *mense Augusto* frequentia, & grandinibus insolitis; quæ aliquoties, præsertim die 12. 13. 18. promontoria nostra fere omnia, & quidem optima, valde destruxerunt, remixta. Fructus omnes horæi valde fuere insipidi, humidi, & ad putredinem proclives. Unde frequentes habuimus *febres*, primo intuitu *continuas mentientes*, adhibita tamen *Venæsectione* & *sudoriferis*, tertio & quarto die in *intermittentes tertianas* degenerantes, tandem *præcipitantibus & Laxativo* brevi consopitas. *September* comparuit uno alterove die serenus & amœnus, tertius & quartus serenum diei cœlum noctu tempestuoso tonitru & fulguribus terribilibus fœdarunt. Sequentes dies mox sereni, mox turbidi, pluviosi, aliquando frigidi, in primis noctu, & notavimus circa festum Matthæi bis pruinas, sed plane innocuas. Hoc mense habuimus *Diarrhœas*, *dysenterias*, quibus, adhibitis *rhabarbaro tosto cum myrobalanis*, & dein *adstringentibus ex corall. fl. ferr. cum mithridat.* cito medebamur. *Octobris* quatuor dies initiales fuerunt sereni, amœni, calidi, his quatriduum successit frigidum, ventosum, imbridum, nivosum, autumni præludium, octava mane gelu & pruina nocentissima folia ac uvas nondum maturas in omnibus fere promontoriis decoxerunt, & millena damna fecerunt. Jam remittere cœpit frigus, & cœlum ad aliquot dies inclaruit. Circa *medium mensis* fere octo turbidi, nebulosi, solis expertes, notabantur

bantur dies. Tandem circa 20. exortis ventis, nebulisque diſcuſſis cœli facies mutari cœpit, æſtasque in autumno conſtans comparuit. Fuit enim ab hoc tempore usque ad ſextum *Novembrem* ſerenitas, cum frigida tamen aura matutina. Septima tota die pluit, octava nix cecidit ingens; ſucceſſit horridum gelu octiduum fere durans, quod & botros in copia adhuc in promotoriis exiſtentes vix non in lapides convertit. *Medio Novembris* amœnior aura comparuit, caloreque fortiori nives uvasque glacie adſtrictas ſolvit. Hoc tempore frequentes fuerunt *febres*, quæ nullum ſervarunt typum, quin potius *febres malignas* mentitæ ſunt. Invaſerunt cum horrore, caloribus primis diebus fere continuis, ſummo virium languore, capitis dolore, ſiti, oris amarore, ſiccitate linguæ. Adhibitis *Venæſectione & ſudoriferis blandis*, tertia vel quarta jam die terminarunt in *intermittentes*, quarum paroxyſmos *arcana duplicato, ſale Card. Ben. cort. chin. de chin.* ac tandem *levi laxativo* ſuppreſſimus. In his notatu dignum fuit, quod, etiamſi valde poſt febres comederunt, vires tamen per longum temporis ſpatium recuperare nequiverint. His menſibus copioſe graſſari cœperunt inter pueros & puellas *variolæ*, quæ obſervabantur modo *benignæ*, modo *malignæ*, confluentes, depresſæ, adhibitis *blandis diaphoreticis*, ſanguinem contemperantibus, v. gr. *pulv. alexit. C.C. philoſ. pulv. epilept. ſpec. de hyacinth. unicorn. mar.* aliquando, ſi exire noluerunt, addito *ſale volat. C. C.* nec non *lap. bezoar*, nulli funeſtæ. Accuratam inſuper ſymptomatum rationem habere debuimus. Sic accidit, ut puerulus V. annorum ex variolis malignis convaleſcens in *gingivis ſuperioribus* reportaverit *ulcuſcula*, quæ primo intuitu ab adſtantibus pro *aphthis*, Mundfäule, judicata & tractata ſunt, elapſo 24. horarum ſpatio corroſivitate ſua magnam jam maxillæ ſuperioris & inferioris occuparunt partem cum ſummo fœtore & nigredine, maximoque imminentis *ſphaceli* periculo. Adhibuimus frequentiores *injectiones ex decoct. rad. ariſtoloch. iridis flor. maſtiche, thure, mundificantia, balſamica, v. gr. elix. Propr. ſine acido, balſ. peruv.* quibus tandem corroſivitas, fœtor, nigredo receſſit, & puerulus priſtinæ ſanitati reſtitutus eſt. Taceo *catarrhos, rheumatiſmos menſe Novembri & Decembri* frequentes. Sine dubio morbi hi utplurimum ex lympha a varia aëris anomalia, nec non erroribus diætæ, v. gr. fructibus horæis hoc anno valde putridis, ad viſcedinem & ſpiſſitatem diſpoſita quæ in ſanguine concervata eundem in tumultuarios motus concitavit deducendi.

 Con-

Constitutio Epidemica Semproniensis Anni 1703.

ANni hujus principium aura temperatiori, nivibus stipata illuxit, paulo post successit frigus intensum, quod brevi remisit, & in pluvias abiit. *Februario* gelu sæviit ingens, nivesque ceciderunt sæpissime, mox tamen accedente aura calidiuscula in liquorem solutæ. *Martius* comparuit caloribus amœnissimus, siccissimus, quandoque tamen interveniente Euro, rigidus. *Aprilis* simul præter morem siccus fuit. Habuimus his mensibus ventos vehementes, nives copiosas, quæ terram liquore balsamico sufficienter irrigare potuerunt. *Majus* & *Junius* fuere æstuosissimi cum paucissimis pluviis; unde uvæ circa festum Viti jam fere defloruerunt omnes. Hoc semestri notavimus *febres continuas*, non adeo frequentes, nec malignas, sine dubio, ob vinum nimis leve ac tartareum, quod præterito crevit anno, diureticum, minus sanguinem accendens. *Variolas* habuimus in copia, modo *benignas*, plerumque *malignas*, sessiles, depressas, quæ tamen si rite *bezoardicis temperatis*, *expellentibus*, *confortantibus*, *v. gr. pulv. alexit. spec. de hyacinth. antimon. diaph. C.C. philos. præp. pulv. epilept. lap. bez. orient. unicorn. mar. mithridat. &c.* tractatæ sunt, paucissimis, imo fere nullis funestæ. Et licet plurima tunc temporis conspicerentur puerilia funera, causa tamen mortis magis adstantium incuriæ & negligentiæ, aut medicastrorum præposteræ ac perversæ curæ & imperitiæ, quam malignitati adscribenda. Notatu dignum fuit, me his temporibus inter alios habuisse Comitissam valde sanguineam, corpulentam, jam fere quadragenariam, variolis correptam. Huic sub prima morbi invasione, quæ erat cum rigore, caloribus, cordis compressione, virium languore &c. curavi aperiri *medianam*, præscripsi *bezoardicos expellentes pulveres* more solito, *pulv. alexit. C. C. philos. lap. bez. orient. unicorn. mar. &c.* & ecce præter omnium expectationem tertia & quarta die erupere per totum corpus *variolæ* copiosissimæ, sexta accessit *immodicus mensium fluxus* ad instar puerperæ, retrocesserunt ilico variolæ, quæ absque hoc fuere depressæ, sessiles, confluentes, verbo, pessimi moris. Mutavi medicamenta, dedi frequenter *spec. de hyacinth. corall. rubr. terr. sigill. mithridat. mag. smaragd. pulv. epilept. M.* non omissis *confortantibus*. Fluxus hic immoderatus continuavit octiduum, nec *stypticis* sisti potuit: durante fluxu variolæ non creverunt, nec ad maturitatem tendere voluerunt, sed confluxerunt, majoraque conciliarunt symptomata, etiamsi *expellentia*, *bezoardica*, *antepileptica stypticis* semper consideratissime

ſime miſcuerimus; octiduo elapſo fluxuque cohibito tandem parvulæ hæ variolæ, non faſtigiatæ, maturitatem receperunt, ſymptomata remiſerunt, & Illuſtriſſima Comitiſſa a varioloſo hoc affectu, periculi pleno, præter omnium opinionem ac ſpem, liberata eſt. Variolæ hæ permultorum oculis valde fuerunt infeſtæ, & modo *inflammationem* reliquerunt pertinacem, modo *humorem depoſuerunt contumacem*, ac coagulationi vel condenſationi aptum. Priori feliciter medebamur *aquis ophthalmicis ex aqu. plantag. roſar. chelid. tut. præp. ſach. ſaturn.* poſteriori inflatione *pulveris ſubtiliſſimi ex ſach. canarienſ. antim. crud. lap. ſciſſil. præp. perl. præp.* & ſi opus fuit, *Veſicatoriis.* His menſibus varios atque diverſos notavimus *hæmoptoicos*, tam ſenes, quam juvenes; in quibusdam enim ſanguis ἀθρόως καὶ βιαίως ad aliquot libras *ſine ulla prægreſſa tuſſi* excretus eſt, & in his fere nulla adfuit irritatio, ſed ſanguis floridus lubricavit ſibi ipſi viam, & unica irruptione extravaſatus per os affectavit exitum; in quibusdam *quaſi extuſſiendo* ſanguis pedetentim rejectus eſt, in his ſine dubio vaſa pulmonum fuerunt eroſa, & ſalinæ particulæ maſſæ ſanguineæ inexiſtentes teneras pulmonum veſiculas ſtimularunt, inde irritatione facta tuſſis producta fuit cruenta. His feliciter ſubvenimus *Venæſectione* & *medicamentis adſtringentibus ex compoſ. ſperniol. Cr. lap. hæmatit. ocul. cancr. trochiſc. de ſpod. de carabe*, addito *laudano de tribus* in refracta doſi. Si ſanguis fuit ſedatus, ordinavi *pectoralia travmatica cum reſolventibus mixta, v. g. elix. pectorale cum eſſ. travmatica*, nec non *decocta pectoralia ex fl. & fruct. pectoral. uſitat.* item *gelatinam pectoralem ex raſur. C. C. ebor. cum herbis pectoralibus* factam, it. *decocta ex herb. alchymill. ſcabioſ. pyrol. ſanicul. millefol. tuſſilag. pulmonar. heder. tereſtr. rad. tormentill. ſem. aniſ. fœnic. rad. chin. &c.* Menſe *Junio* ex caloribus inſolitis, nec non ingurgitatione aquæ frequentiori adultiores æque ac juvenes reportarunt *febres tertianas* frequentes, ſed ſumtis *ſalibus abſinth. centaur. min. card. ben. cort. peruv.* ac tandem *purgante* brevi curatas. *Julius* non tam amœnus & ſerenus fuit, quam pluvioſus, nocte dieque frigidus, ventis ſumme moleſtus, qui in primis a die quarto ad octavum valde ſævierunt, & frumento, quod violentia ſua excuſſerunt, quam maximum intulerunt damnum; circa 24. ad finem usque calidiſſimi notabantur dies. *Auguſtus* incepit cum frigore, pluviis, quæ hoc menſe fuerunt copioſæ, flante tamen auſtro ſuos alternavit dies, fuitque variabilis & inconſtans. *September* extitit ſereniſſimus, amœniſſimus cum inſolito aëris fervore, quandoque pluviis intemperiem ſolis contemperantibus atque terram irrigantibus. *Octobris* primi octo dies fuerunt pluvioſi, frigidi ſimul, hoc tamen non obſtante, tertia & ſexta

die observavimus tonitrua & fulgura, elapso octiduo cessarunt pluviæ, & subsolanus superveniens radiis solaribus non solum terram madidam siccavit, sed & botros a nimiis pluviis jam putrefactos valde exsiccavit, illosque in pulveres fere redegit. Toto *Novembris*, nec non *Decembris* mense cœli temperies notabatur placidissima, ut credidisses vernum adesse tempus. Circa natalitia intensum frigus ingruit, terraque congelavit. Frequentes hoc semestre *biliosas* notavimus *febres*, quæ cum rigore, mox caloribus, vomitibus, præcordiorum angustiis pueros æque ac adultos invaserunt, primoque intuitu *continuas* mentitæ sunt. Duravit calor utplurimum 40. horas cum dolore capitis, siti vehementi, ariditate linguæ ac faucium, adhibitis vero *Venæsectione*, *diaphoreticis*, remisit, & in *ordinariam tertianam* cum apyrexia degeneravit, atque *antifebrilibus salibus*, nec non *chinatis* rite tractata sexto paroxysmo cessavit. Memini, me plurimos habuisse, qui octavum sustinuerunt paroxysmum, & hi ex febre reportarunt *icterum*. Color hic non adeo flavus, sed saturatior & fuscus fuit, sine dubio a particulis acribus, biliosis, sulphureis, quæ copiosius in sanguine collectæ tandem in habitum corporis sese diffuderunt, cutemque deturpato imbuerunt colore. Alvus in his omnibus sufficienter suo fungebatur officio, indicio, porum choledochum in duodemi & jejuni confinio non fuisse obstructum. His feliciter, & quidem intra paucos dies medebamur *pulveribus ex sale cichor. arcan. dupl.* aut *tartar. Vitriolat. spir. salis coagulat. pulv. hepat.* additis nonnunquam *aliquot granis diagryd. sulphurati.* Verissimum itaque est *Dioclis* monitum, notante *Celso*, prodesse nempe *icterum*, si post *febrem* oritur. His temporibus aliquos notavi *cachecticos*, nec non *hydropicos*, qui in *icterum flavum* inciderunt, quorum superiora corporis marcescebant, & mirum in modum flavescebant, tumentibus interim inferioribus & abdomine. Vesiculæ in horum pedibus obortæ stillabant liquorem summe croceum. Causa sine dubio salibus lixiviosis sulphur sanguinis ita modificantibus adscribenda. Cura ad tenacissimas obstructiones tartareas, & dyscrasiam viscerum dirigi debuit, & profuerunt in specie *martialia*, *pulvis cachecticus*, *Tinctura mart. aperit. Mynf. spir. aperit. Penot. Purgantia* singulo octiduo semel exhiberi debuerunt, v. gr. *Recipe pulv. rhabarb. ℈j. gialap. ℈ß. ⊖ absinth. gr. vij. g. g. grij. ol. mac. gttj. M.* Quodsi venter a *laxantibus* observabatur detumescere, bis cum successu singula hebdomada pro exigentia symptomatum & ratione virium propinari potuerunt; sin tumor post purgantium usum in eodem statu mansit, aut infirmus naturæ ductu frequentes dejectiones sine alleviatione habuit, abstinendum fuit a purgantibus. *Diuretica* in his casibus

bus alias omnem abſolvere videntur paginam ; hic tamen cum ſummo judicio & diſcrimine adhiberi debuerunt ; & ſi unquam , certe hic , urinæ ſtatus probe conſiderandus fuit. *Urina* enim *cruda , alba* , *tenuis* teſtabatur de ſanguinis textura valde laxa ; & hæc pro medela requirebat *ſalia lixivioſa* , utpote *ſal ſtipit. fabar. ononid. junip. ebul. abſinth. tart. vitriolat. ſpir. ſal. coagul. &c. Urina rubra* docuit ſanguinis texturam eſſe valde ſtrictam , atque abundare ſalibus lixivioſis , unde præſcribi debuerunt *ſalia volatilia* , v. gr. *ſuccin.* ⊖ *volat. tartar. buſon. lumbric. terreſtr.* in primis *amara* , *decoctum ex herbis* , *abſinth. mij. eupator. marrub.* ā ℥ß. *bacc. junip. mj. rhapont. ver.* ʒß. *m. pro infuſo &c. Scroto tumenti* maxime profuit *decoctum ex fol. rut. abſinth. menth. mil. cumin. cum vino* factum , & cum ſpongia calide applicatum. *Febres petechiales* , quæ obſervabantur , fuerunt valde *benignæ.* Alias , præter morbos ordinarios , *catarrhos* nempe , *tuſſes, raucedines &c.* nil memoratu dignum occurrit.

Conſtitutio Epidemica Sempronienſis Anni 1704.

J*Anuarius* ineuntis hujus anni totus fuit valde frigidus , nivoſus ; *Februarius* e diverſo præter morem temperatus , utplurimum ſerenus , aliquando pluvioſus , aliquando ventoſus , quandoque nivoſus. *Martius* incepit cum intenſo frigore , ſolis tamen ſplendore atque ſerenitate temperato , quinta nix cecidit copioſa , quæ ſexta jam in liquorem abiit , ſeptima ſupervenit tempeſtas tumultuaria , valde nivoſa , octava dies fugatis nubibus purgatoque aëre mira illuxit ſerenitate , quæ tempeſtas pulcherrima , ventis mitioribus remixta , ſicca , non ſolum ad *æquinoctium vernale* duravit , ſed & uno quaſi tenore in *Aprilem* usque continuavit. Imo *Aprilis* ſua natura alias variabilis , hoc anno fuit amœniſſimus , ſerenus , ſiccus , absque pluviis fere , cum caloribus ad finem usque prope æſtivis : die 27. tonitrua & fulgura ingentia cum pluviis habuimus , ſol tamen nubila mox ſerenavit , unde arbores juſto citius folia & flores emiſerunt ſuos. Tertia *menſis Maji* dies incepit cum pluviis , quas ſecuta ſunt frigora , & quinta pruina matutina , quæ vineis noſtris maximum damnum intulit , alias totus menſis fuit ſerenus , calidus , ſiccus , ventoſus. Succeſſit *Junius* ſereniſſimus , ſicciſſimus , pluviarum expers , ventis tamen mixtus. His menſibus , inprimis ſuperioribus , Morbona æque ac Bellona apud nos valde ſæviit. Hungari quippe a Noſtris deditionem civitatis ſollicitantes , ſed repulſam reportantes rabie velut accenſi hinc inde diſcurrerunt , nobisque excidium minati ſunt. Civitatem d. 18. Febr. e longinquo obſidione cinxerunt

xerunt, eam tamen supervenientibus adversis cœli tempestatibus, nivibus nempe & ventis insolitis, intra biduum solvere coacti sunt, interim IX. septimanis nos undique tenuerunt conclusos, ut nullus exire ausus fuerit. Milites Cæsarei frigoribus & militaribus laboribus, inprimis tristi esuritione & aquæ potu valde hactenus debilitati, huc tandem in defensionem civitatis dispositi ad novi desuetique cibi ac vini copiam, quæ miseris nostri large obtulerunt, gravati in periculosos inciderunt *morbos, castrensibus non absimiles.* Conquesti sunt de *languore totius corporis, nausea, stomachi gravedine, caloribus, siti, dolore capitis, vigiliis*, accesserunt *deliria*, aliquando *alvi fluxus*, nonnunquam *petechiæ. Venæsectio* prima aut altera die instituta, nec non *sudorifera ex spec. de hyacinth. C. C. philos. lap. cancr. antim. diaph. &c.* sæpe in herba suppresserunt malum, unde ægri intra quatriduum convaluerunt. *Purgantia* & *Vomitoria*, etiam in principio adhibita, non conduxerunt, morbum potius exasperarunt, & malignitatem latentem evocarunt, quam tandem *expellentia*, inprimis *mithridatium cum confect. alkerm.* & *confortantia* diu continuata sustulerunt. Qui methodo ordinaria fuerunt tractati, evaserunt omnes periculum; qui autem citius justo nosocomiis valedixerunt, etiamsi fere nullos in diæta errores commiserunt, utplurimum in priorem morbum reciderunt. Inter hos unus *febre maligna* laborans ex delirio furibundus prosiliit e lecto, & per fenestram secundæ contignationis sat altæ in fluentum præcipitem sese dedit, in aqua hinc inde discurrit, defatigatus tandem, & exanimis fere in lectum deportatus, adhibitis *alexipharmacis, sudoriferis, confortantibus* convaluit. *Morbus* hic *epidemius* a victu profectus primo mense militibus gregariis inhæsit, brevi post cives, qui curis, laboribus, frigoribus, excubiis diurnis & nocturnis insuetis defatigati vino horno, generosissimo, dulci, etiam nocturno tempore præter morem indulserunt, invasit, atque in *febres malignas petechiales* degeneravit. Sanguis quippe una cum reliquis humoribus ex erratis vitiosam diathesin nactus facillime malignitatem concipere potuit. Inceperunt *mense Februario* cum languore summo, calore moderato, qui in dies crevit, vigiliis, siti intensa, aliisque febrium comitibus symptomatibus. In his si exanthemata prodierunt die quarta, evaserunt omnes rite tractati periculum die XV. secus si maculæ in conspectum venerunt die septima: infirmi enim periculosissime tunc temporis debuerunt, & 21. demum die mortis periculo liberati sunt. *Mense Februario* valde *benignæ* fuerunt *petechiæ*, *Martio* pejores, *Aprili* pessimæ. Observavi in quodam juvene sat robusto petechiis laborante, *pustulas* XIV. morbi die exeuntes *pellucidas*, ceu *crystallinas*, partim *milii seminis*,

partim *lentis*, imo multas *pisi* magnitudine hinc inde per totum corpus disseminatas, in dorso vero numerosissimas, *aqua plenas*, summe *malignas*; intendebatur enim febris cum anxietatibus, cordis compressionibus, convulsionibus; albescere tandem hæ vesiculæ & suppurare ceperunt, hinc exiccatæ jam exaruerunt, & squamatim circa 21. diem deciderunt, quo tempore pauperculus morti jam vicinus, præter omnem spem feliciter enavigavit periculosissimam hanc charybdim. In *fœminis* semper notavi *mensium fluxum*, aliquando *diarrhœam* simul, quæ omnibus fuit *funesta*. *Deliria præmatura* fuerunt *exitiosa*. Sic robustus quidam Vir 45. annorum, quinta morbi die incepit delirare, sexta est mortuus; & fœmina triginta annorum similiter robusta tertia die delirans, quarta est mortua. Horum sanguis prima & secunda morbi die *Venæsectione* extractus exhibuit in superficie pituitam densissimam instar crustæ vix separabilem, & croco quasi tinctam; brevi ante mortem bilis utrinque sese diffudit in totum corporis habitum; singula mortis prænuntia. In *febribus* hisce *malignis* frequens fuit *attritio* aut *excoriatio in natibus*, non solum a longiori decubitu, quin potius a sanguine suo modo malignitate corrupto deducenda, qui qua data porta, sarcinam suam deponendam & excernendam quæsivit. Latuit autem utplurimum *gangræna* & *sphacelus*, caroque tandem adhibitis adhibendis, v. gr. *unguent. ægyptiac.* ad os usque excidit cum ægrorum levamine. *Mense Februario morbilli* epidemice grassari cœperunt, qui tamen ex methodo tractati *benigni* fuerunt, *instante æquinoctio verno* indies magis invaluerunt, & invaserunt infantes æque ac adultos, & puerperas, cum horrore, caloribus summis, stillicidio lachrymarum copioso, mordaci, oculorum rubore ac tumore, cum tussi ferina, gravitate & compressione pectoris, maculæ effloruerunt utplurimum secunda morbi die, aliquando quarta, quandoque septima, & perstiterunt quatuor aut quinque dies. Observavi hoc tempore *morbillorum tres species*, *maculas* nempe *latas*, *rubras*, sine pustulis, adeoque *non elevatas*, *neque superficiem cutis superantes*; altera species *cutim solum transparuit*, & hæ duæ species inadvertenter evanuerunt, quas vulgus retrocessisse putabat; tertia prodiit cum *maculis parvis*, *rubris*, quæ in dies auctæ, & *supra cutis superficiem modicum elevatæ* racematim coaluerunt, quarumque protuberantia, digito leviter admoto, tactu percipi potuit; post quinque dies, morbo jam remittente, maculæ per totum corpus latissimæ & maxime rubentes evanuerunt, atque squamularum forma deciderunt, cute farina quasi conspersa relicta. *Morbilli* quo citius prodierunt, eo benigniores, quo tardius, eo pejores fuerunt. Incessit sæpe hic morbus sub vario schemate, vario stipatus satellitio. Sic

menſe Aprili ad puerperam vocatus deprehendi *morbillos* copioſiſſimos, protuberantes, quibus interſperſæ fuerunt *maculæ petechiales*, deliravit valde, imo tubarum in vicinia inflatarum cantus & pulſati tympani ſonos, inter difficultates ſomni per phantaſiam oblatos articulate imitata fuit, frequenter riſit, convulſa & aphona tandem jacuit, neminem novit, 15. tamen morbi die, adhibitis *expellentibus alexipharmacis temperatis*, *cordialibus*, ad ſe rediit, atque debellatis ſymptomatibus graviſſimis convaluit. Eodem tempore gratioſam habui puellam 6. annorum, *variolis* veris laborantem, ſupervenerunt nona morbi die, variolis necdum in ſtatu conſtitutis, *morbilli* copioſi, graviſſime inde decubuit, ſed ex duplici hoc morbo feliciter emerſit. Veriſſimum igitur eſt Axioma medicum: Qualis humor effervescit in corpore, talis efflorescit in cute. *Morbilli* hi, ſi perite *expellentibus*, *v. gr. pulv. alexit. de hyacinth. lap. bez. orient. pulv. epilept. C. C. philoſ. antim. diaph. unicorn. mar.* cum *pectoralibus & confortantibus* mixtis, nec non ſervato ſimul idoneo diætæ caloriſque temperamento, tractati ſunt, omni vacarunt periculo, neminique fuerunt funeſti; neglecta autem, aut præpoſtera vel perverſa morbillorum cura, aut præmatura, ſuperatis jam morbillis, aëris mutatio, vel inordinata rerum non naturalium diæta, præcipitavit quam plurimos in *tuſſim ferinam*, *febrem continuam*, *reſpirationem difficilem*, *pectoris compreſſionem*, *catarrhum* ita dictum *ſuffocativum*, *lethalem*. Menſe *Majo* & *Junio* continuarunt adhuc *morbilli*, *febres continuæ*, *tertianæ intermittentes*, *variolæ*, quæ *ſporadice* hinc inde vagatæ ſunt, ſed fuerunt ſine malignitate, adeoque convenienter tractatæ, facile curabiles. *Julius* fuit amœniſſimus, ſed cum ſummis caloribus, quarta coorta eſt graviſſima tempeſtas cum frequentiſſimis tonitrubus, flammarumque fulgoribus, nec non grandinibus inſolitis, quæ in civitate utplurimum magnitudine juglandis, imo ovi gallinacei, prægreſſo imbre, ceciderunt, ad vineas tamen ſparſim venerunt, adeoque illis exiguum intulerunt damnum. Sub initium *Auguſti* remiſerunt calores, ſed ſexta audiebantur tonitrua terribilia, grandines cadebant inſolitæ, copioſiſſimæ, quæ in optimis noſtris promontoriis & vites & uvas prorſus deſtruxerunt. Jam ſucceſſerunt æſtuoſiſſima tempora, quæ vix ſuſtinere potuimus, neque ſpirarunt eteſiæ, nullæ fuerunt pluviæ, quæ fervorem ſolis contemperaſſent, imo eadem aëris conſtitutio erat in *Septembri*, *Octobri* nec non *Novembri*, ut credidisſes, autumnum in æſtatem fuiſſe converſum; habuimus quoque d. 25. *Septembris* veſperi tonitrua & fulgura ſufficientia; unde in reſiduis promontoriis, quæ a grandine intacta manſerunt, generoſum crevit vinum,

imo

imo generosius crevisset, si nobis ob metum tumultuantium Hungarorum serius vindemiare licuisset. Finitis enim jam vindemiis æstuosa & sicca adhuc continuarunt tempora, sine ullis fere pluviis. Sub finem *Novembris* & initium *Decembris* nives deciderunt paucæ, & moderata subsecuta sunt frigora. Mensibus æstivis, *Julio* nempe & *Augusto*, existente cœlo maxime æstuoso, *diarrhœa* & *dysenteria* satis fuerunt frequentes, & magis pueros adultiores, senes, minus infantes sporadice afflixerunt. Præcessit diarrhœa cum ciborum fastidio, languore totius corporis, siti, dejectionibus copiosissimis, serosis, utplurimum biliosis, viscosis nec non pituitosis, valde fœtidis, mox insecuta est dysenteria cum dejectionibus cruentis & purulentis, numerosis ad 70. 80. intra diem & noctem, aliquando velut momentaneis, ut miseri vix sellam foricariam deserere potuerint, & circa noctem cum majori exacerbatione, utplurimum caloribus, quamvis non adeo urentibus, pulsu celeri, siti, inquietudine, acuto intestinorum & ani dolore, inani, licet frequenti, desidendi cupiditate, præcordiorum anxietate, vigiliis; in progressu morbi blanda accesserunt deliria, non sine malignitatis nota. Quamdiu sanguis cum materia biliosa, mucosa, purulenta & saniosa, aliquando cum strigmentis & ramentis exivit, tamdiu de vehementibus torminibus & doloribus conquesti sunt. *Dejectiones nigræ*, *fœtidæ* in morbi statu, majoris corruptionis denotarunt gradum, indicio manifesto, imminere jam *gangrænam* & brevi *sphacelum*, unde in illis dysenteria antea cruenta & torminosa jam observabatur fere indolens, pulsus quasi nullus, extrema frigidissima, sudore copiosissimo resolutivo frigido perfusa. Refrigerationem hanc infirmi non percipiebant, quin potius de calore interno & siti conquesti sunt, imo manibus glaciei instar frigidissimis res aut loca frigida capessere desiderarunt; & hi omnes, salvis tamen sensibus motuque membrorum illæso, elapsis utplurimum 48. horis, mortui sunt. Causa hujus affectus adscribenda fuit partim copiosis fructibus horæis, acido-aqueo acri fermentifico fœtis, partim caloribus ferventissimis, bile inde acriori lymphaque acidiori & quasi corrosiva reddita. Succi nempe eminenter acres, mordaces nectendo in intestinis diutius, quam par est, moram, primo absterserunt intestinorum mucum, deinde illorum crustam villosam, sive velamentum bombycinum simul abraserunt, & altius penetrando ipsas glandulas eroserunt, atque ulcus, vel quasi tale, instar vesicantium, induxerunt; inde membranis intestinorum sensim sensimque a sale corrosivo erosis vasorumque osculis reseratis, non solum sanguis frequenter stillavit, sed & tristissimus doloris sensus accessit, imo spasmo-

dica vellicatio, qua intestina spasmo quodam irritata motu quasi vermiculari dolorifice sese torserunt, unde non mirum, successisse tandem *inflammationem*, *gangrænam* ipsam, nec non *lethalem sphacelum*. Quo enim major acrimonia, eo major spasmodica fibrarum nervearum irritatio, major fermentifica humorum fusio, glandularum, ductuum & vasorum intestinalium eliquatio, nec non cruoris simul cum plexibus glandulosis ac reliquis intestinorum contentis excretio. Profuerunt sub initium morbi, non obstantibus torminibus & supervacaneis excretionibus, humores acres *diluentia*, & *leviter Evacuantia*, utpote *aqua Laxativa cum aqua cinamomi*, in primis *rhabarbarum tostum*, quod blande laxando simul ob partes terreas admixtas adstringere, & leniter roborare solet, cum *myrobalanis & elæosacch. cinnamomi* propinata, nec non *clysteres abstersivi ex spec. emoll. hord. vitello ovi, cons. rosar. lacte*, aliquoties adhibiti. His præmissis statim deveniendum fuit ad *incrassantia*, *demulcentia*, *adstringentia cum anodynis* mixta, unde singulis quatuor aut quinque horis exhibui pulverem sequentem: *Rec. corall. rubr. præp.* ℈ß. *lap. hæmatit. terr. japon.* ā *gr. viij. theriac. cœl. gr. iij. laud. de trib. gr*ß. *M.* mutatis tamen mutandis, addidi sæpe *terr. sigillat. fl. ferr. bol. armen. pulv. stypt. Cr. smaragd. præpar. cryst all. mont. pulv. dysenter. Crat. ex tragacanth. gumm. arab. & corall.* constantem, *nuc. mosch. &c.* inprimis, ubi calores fuerunt ingentes, *composs. sperniol. Cr. spec. de gemm. frig. unicorn. mar. spec. de hyacinth. &c.* imo moderanda fuerunt medicamenta ad ipsius excretionis, malignitatis & virium modulum. Sæpe videbatur jam alvus adstricta, morbusque sublatus, brevi tamen malum recruduit, & exivit iterum aliquando cum, aliquando sine cruore materia mucosa in minima quantitate cum summis torminibus alvum ad excretionem stimulans; adhibitis autem frequentioribus *clysteriis ex decoct. hord. cum capit. vervecin.* nec non continuatis *pulveribus adstringentibus*, ex toto cessavit. Tandem, ne propter derasos plexus ilei glandulosos fluxus alvi cœliaco non absimilis remaneat, ordinavi summo cum effectu *balsamica*, *stomachica*, *bals. peruv. opobals. Tinct. corall. elix. Vitriol. M. pulv. stomach. elect. diacinam. Reg. nuc. in Ind. condit.* Et sic dysenterici intra tres septimanas ex integro restituti sunt, quousque etiam a vino abstinere debuerunt, contenti *aqua cocta ex rad. tormentill. ras. C. C. ebor. mastich. &c.* Quos invasit cum *vomitu*, hi pessime decubuerunt, & vix servati sunt, optime autem ipsis profuit *balsamum peruvian.* nec non *opobalsamum cum corall. rubr.* exhibitum. *Ad-*

strin-

ſtringentia, ſine prævüs *blandis Laxantibus*, in initio & progreſſu morbi adhibita protraxerunt morbum, tormina exacerbarunt, & poſt ſe utplurimum *febres*, *arthritides*, *pedum tumores*, *lienterias* reliquerunt. *Opiata* hic fere omnem abſolverunt paginam, imo fateri debeo, me fere nullum dyſentericum ſine frequentiori exhibitione *laud. de trib.* commode reſtituere potuiſſe; exhiberi autem debuit, antequam dyſenteria fuit conſummata & plane ulceroſa, aut vaſa majuſcula exeſa, aut ſenſus doloris jam periit. *Menſe Auguſto* frequentes habuimus *rheumatiſmos ad brachia*, *ſcapulas*, *femora*, *lumbos*, *coxas* productos, ſine ulla rubedine, multo minus tumore, non tam articulis, quam muſculorum interſtitiis firmiſſime & diutiſſime inhærentes, cum motus impotentia, doloribus lancinantibus, profundis, fixis, qui noctu exacerbati ſomnum impediverunt: infirmi enim loco moveri nequiverunt, & quo ſtatu fere primo jacuerunt ac decubuerunt, in eodem manere debuerunt, & ſine cruciatu ac vehementi dolore vix moveri aut attingi potuerunt; adfuit ſimul tenſio & caloris acriuſculi ſenſatio cum pulſu frequenti. Vulgus hunc affectum nominare ſolet *delapſum catarrhorum a capite*, es iſt ein Fluß im Arm oder Fuß gefallen. Statuendum potius rhevmatiſmum provenire a ſero aut lympha acriori, flatulenta, retrogrado motu impedito, in ſpecialem aliquam membranoſam, tendinoſam, nerveam & muſculoſam partem delabente, ibique ſtaſin patiente, & partes fibroſas, nerveas tendente, easque triſti ſenſu vellicante. *Arthritis Vaga* hoc anno frequens fuit. Invaſit homines prævio horrore inſtar febris, membranoſas ac muſculoſas articulorum partes dolore, rubore, tumore & movendi impotentia corripuit, vagabunda fuit & ambulatoria, modo hanc, modo illam invaſit partem, nulla tamen loco ultra 48. horas fixa manſit, remiſſionem ſæpe, relicto ſolum tumore, ſimulavit, at opinione citius, imo vehementius rediit, & priorem locum occupavit, imo memoratu digna in plerisque fuit paroxyſmorum invaſio dolorumque motus, dum quo tempore humerum, carpum aut digitos dextræ manus, eodem tempore & genua ſiniſtri pedis; & quo tempore ſiniſtri brachii, eodem dextri pedis partes ſingulari alternatione & ſaltu dolorifico infeſtavit. Similiter hic peccavit ſerum, ſive lympha acido-acris, ſed ſale volatili intimius fœta, quæ ad perioſteum, ſive ſenſibiliſſimas articulorum mobilium membranas detruſa, eas diſtendit, vellicavit, ibique ſicuti ſpina infixa ſæviit. Cura *arthritidis Vagæ* & *rhevmatiſmi* una eademque fuit. *Venæſectio*, niſi adfuit magna febrilis alteratio, intenſior arteriarum pulſus, nec non præcordiorum com-

preſſio, nil profuit, vires potius abſtulit. *Purgationes*, utpote turbationes & colliquationes liquorum naturalium exaſperarunt magis malum; reiteratus autem *enematum*, in primis *laxantium*, uſus, v. gr. *Rec. pulv. hepat.* ℈ß. *ſal. cichor. acetoſell.* ā. *gr. v. diagryd. ſulphurat. gr. vj. fecul. ari gr. iv. M.* aut *decoctum ex fol. ſen. S. S.* ℥iß. *rhabarb.* ℥j. *crem. tartar. in aqu. cichor. infuſ.* addita *manna & aqua cinnam.* ſummopere profuit, in primis ſi veſpertino tempore *pulvis confortans* ſequens exhibitus fuit: *Recip. pulv. analept.* ℈ß. *epilept. gr. viij. lap. cancr. præp. gr. vij. laud. de trib. gr.* ß. *M. opiatorum* enim vires hic ſumme deprædicandæ ſunt, morbi quidem cauſam non tollunt, ſomnum tamen conciliant & dolores mitigant: non autem neceſſum fuit ſingulis diebus *opiatis* & *laxantibus* uti, dirigi & moderari potius pro re nata morbique indole debuit cura. Ab uſu *ſudoriferorum* nunquam felicem vidi ſucceſſum. Poſt inunctionem *ſpirituoſorum*, v. gr. *ſpir. vin. camph. formic. ſal. armoniac. junip. lumbric. &c.* ſemper notavi dolores oſteocopos, adeoque abſtinendum fuit a *ſpirituoſis*, nec non *unguinoſis*, *emplaſticis*. Optime autem, in primis ſub finem morbi, profuerunt *Thermæ Badenſes*, aut *balnea acidularum*, imo in ipſo morbo *balnea ex aqua dulci cum hordeo* parata. Atque hac methodo tractati feliciſſime intra 20. aut ad ſummum, ſi copia peccavit materia, 40. dies reſtituti ſunt. *Febres* his temporibus habuimus frequentes, quæ utut prima die tragœdiam a pandiculatione, oſcitatione, languore, frigore, mox calore ſatis intenſo auſpicatæ ſunt, cum ſubſequente ſecunda die apyrexia, ſpeciem *intermittentis* ſimulante; ſupervenientes tamen paroxyſmi, qui fuerunt cum languore, pulſu magno, exacerbatione caloris aliorumque ſymptomatum, confirmarunt intermiſſionem illam fuiſſe doloſam, & latuiſſe ſub hoc cinere ignem *continuarum febrium*, nec non *malignitatem* ipſam. Expoſt enim videbantur quandoque, inprimis mane, remittere calores, nunquam autem intermiſerunt. Creſcente morbo, creverunt ſymptomata; imo convulſiones in ſtatu morbi notavi frequentes. *Deliria ſerotina*, v. gr. die 11. 12. supervenientia ſemper fuerunt *exitioſa*. Febres hæ more continuarum *Venæſectione* in principio, *diaphoreticis*, *bezoardicis*, *confortantibus* tractari debuerunt. Ultimis tribus menſibus, præter *febres tertianas*, *quartanas*, *catarrhos*, vix alii notabiles occurrerunt morbi.

Con-

Constitutio Epidemica Semproniensis Anni 1705.

QUo clementior anno præterito fuit aëris constitutio, eo rigidior sub ingressum anni 1705. comparuit cœli temperies. *Januarius* quippe incepit gelu congelare aquas, imo continuavit frigus toto hoc mense sine remissione, nives ceciderunt paucæ, & spirans Euronotus induxit siccitatem. Nec mitior fuit *Februarius*, quin frigore & gelu longe rigidior, sine ullis nivibus. *Martius* illuxit gratiosa serenitate, & exoptato calore, sed quinta nives ceciderunt magnæ, sexta frigus, quod ad 12. usque duravit diem; circa *æquinoctium vernale*, spirante aëre meridionali, frequentiores habuimus pluvias, fructiferas, quas serena, calida mox insecuta sunt tempora, adeoque Martius utplurimum siccus extitit. *Aprilis* varias sustinuit ventorum mutationes, & frequentiores, vix non quotidianas, in primis circa finem, pluvias, oblectamenta vernalia inhibentes; imo & *Majus* fuit valde inamœnus, frigidus totus, excepto uno aut altero die, pluviosus. Continuavit pluviosa & frigida hæc aëris constitutio ultra *medium Junii*: unde non mirum, uvas circa festum Viti necdum florere incepisse. Circa *solstitium æstivum* temperatior aura & calores desiderati demum redierunt. Morbi, qui in hoc semestre inciderunt, erant varii. In *Januario* & *Februario* continuarunt *febres quartanæ*, quæ tamen, uno vel altero *Laxativo* adhibito, nec non *chinatis medicamentis cum arcano duplicato*, præter morem utplurimum superari potuerunt, neque ullam labem post se reliquerunt. Frequentes erant *rhevmatismi in pedibus*, *manibus*, *scapulis*, *lumbis*, cum dolore acerbo, sine inflammatione, sine tumore; hi *diaphoretica* sustinere non potuerunt, sed solis *temperatioribus cholagogis*, v. gr. *infusis ex manna*, *fol. senn. tartaro*, *cum aqu. cichor. &c. clysteribus*, *præcipitantibus*, nec non *balneis hordeaceis*; & pro re nata, in summa dolorum exacerbatione, *grano dimidio laudani de tribus*, tractari voluerunt. *Catarrhos* habuimus copiosos, qui in *febres* degenerarunt *continuas*, non adeo funestas. Servati enim omnes sunt, qui statim ab initio adhibuerunt *Alexipharmaca*, eaque continuarunt. Mense *Februario* jam inceperunt *febres petechiales*, quæ *pleuritides* ab initio mentitæ sunt, inceperunt cum horrore levi; febre lenta, tussi sicca, dolore in pectoris regione, ad scapulas, claviculas adscendente, cum molestia ægri, si in partem sanam decumbere voluit; assumtis autem *sudoriferis* evanuerunt

runt dolores, & quarta, imo in plerisque septima demum eruperunt maculæ. In aliis simularunt *febres intermittentes*. Sic in Virgine quadam XVI. annorum, sanguineo-phlegmatica, tunc temporis ordinario mensium fluxu laborante, notavi tres paroxysmos, more *febris quotidianæ intermittentis*, mane cum horripilatione, subsequo calore, circa vesperum intermittente, dolore capitis gravativo, siti, lassitudine &c. quotidie recurrentes, quarto *calores continuos*, prioribus longe intensiores, nec non eruptionem macularum, septima hæmorrhagiam narium sat largam, decima deliria blanda, manuum tremores, linguæ ac faucium ariditatem molestam, 12. 13. novam copiosorum exanthematum, prioribus jam evanescentibus, eruptionem; & ecce 16. morbi die, non obstante hæmorrhagia, quæ ex alleviatione morbi judicabatur critica, septimâ oborta, obiit. Maximam *malignitatem* exanthematica hæc febris in recessu gessit mense *Martio*, *Aprili*. Incepit cum horripilatione, calor in sanguineo-phlegmaticis, quorum sanguis sero viscido abundat, mitis, sed subdolus; in sanguineis intensior, adfuit languor totius corporis, mox subita virium prostratio, membris quasi lassitudine fractis, aut contusis, sitis non adeo magna, nausea, vomitus, pulsus naturali fere similis, unde magis de languore, quam calore, conquesti sunt; sexta aut septima æstus invaluit, atque malignitatem suam sequentibus diebus prodidit, supervenientibus gravioribus symptomatibus, utpote exanthematum eruptione, cardialgia, pulsu celeri, frequenti, vigiliis, vehementissimis capitis doloribus, deliriis, motibus convulsivis, linguæ ariditate & fissuris &c. *Venæsectiones* prima aut altera die institutæ, nec non repetitæ, valde profuerunt, serotinæ omnes nocuerunt. *Laxativa*, etiam sub initium morbi exhibita, rejicienda fuerunt, & memini in his *exanthemata longe latiora* prodiisse, quam in aliis, eosque gravissimis symptomatibus, *tremoribus* nempe *totius corporis*, *deliriis furiosis*, tandem *aphonia*, *convulsionibus epilepticis*, tentatos fuisse, omnesque fatis occubuisse: *clysteriis ex humectantibus & emollientibus* confectis, nec non *suppositoriis* alvum adstrictam commodissime reserare potuimus. Cura methodica maxime dirigi debuit ad vires, quæ conservari, ad humorum fervorem, qui contemperari, ad malignitatem, quæ corrigi debuerunt. Præstitimus hoc *blandis diaphoreticis*, *bezoardicis*, *cordialibus*, *v. gr. pulv. alexit. spec. de hyacinth. C. C. philos. pulv. analept. epilept. lap. bezoard. orient. antimon. diaphor. unicorn. mar. conf. alkerm. mag. perlar. orient. &c.* exhibito singulo octi-

horio

horio pulvere uno, aut potiuncula. Sic corpus mansit perspirabile, sanguini sua constitit systasis & crasis, atque malignitas exuperata fuit. A *medicamentis spirituosis*, *volatilibus*, *bezoardicis fortioribus*, *calidis*, quæ in hoc casu magis obfuisse, quam profuisse, jam a longo tempore in his calidis oris expertus sum, studio abstinui. Vinum omnibus interdixi, *aquam solam ex rad. scorz. ras. C. C. ebor. sem. anis. &c.* concedens. Acutissimos capitis dolores *Vesicatoria* nuchæ apposita sustulerunt. Sæviit vehementer hic morbus æque in adultos, atque gravidas. Sic binas habui, harum una, tertia morbi die, gemellos vivos, nondum maturos, octimestres, qui intra aliquot dies mortui sunt, peperit; altera sexta morbi die filium æque octimestrem, qui sex diebus vixit, enixa est. Fortior hic sine dubio sanguinis motio & rarefactio, qua apertæ & laxatæ sunt viæ, partus hos acceleravit, inde puerperæ valde debilitatæ, sed solis *confortantibus*, *analepticis*, *bezoardicis blandissimis*, aliisque pro morbi & symptomatum exigentia remixtis, tractatæ, binæ die XV. evaserunt ex morbo hoc gravissimo. Legitima enim & matura medicamentorum applicatio omnibus salutaris fuit; secus, qui a principio neglexerunt remedia. Sic inter alios novi mercatorem, Silesitam, eadem febre detentum, qui fere omnia respuit medicamenta, tandem delirio phrenetico correptus in lecto vix detineri potuit, die 12. demum prodierunt exanthemata, indubia mortis die 14. morbi subsecutæ indicia. In alio pauperculo *petechiali febre* extreme laborante notavi in dorso, brachiis, pedibus, natibus quamplurima *ulcuscula*, elevata, dura, cum intenso dolore, inflammatione, ad instar furunculorum, ichore plena, sed tubercula illa ulcerosa valde fuerunt maligna, naturam *anthracum* æmulantia; caro enim in circuitu inflammata, tandem sphacelata & corrosa, ubique tota excidit, adhibitis tamen *expellentibus*, *Alexipharmacis & mundificantibus externis* præter omnium spem sanitati pristinæ restitutus est. Ceterum multiplici experientia edoctus ingenue fateor, etiamsi omnia signa fefellerunt, me tamen sequentia in prognosi nunquam decepisse: deprehendens nempe in tangendo pulsu *contractionem aut subsultum tendinum*, pro certo mortem prædicere potui. Sic ex *linguæ ariditate*, *fissuris*, *asperitate*, *scabritie*, *siccitate*, quasi lignum attingeres, *nigredine*, in primis, si retorrido calore cum vicinis faucibus aruit, aut *crusta quadam nigra obducta*, quæ *licet sæpius os fricando & colluendo detersa*, *statim tamen nova repullavit*, infallibile summæ interiorum partium inflammationis & sideratio-

 nis,

nis, nec non mortis augurium habuimus. Lingua enim etiam in minima inflammationis suspicione statim resiccare incipit, & crescente inflammatione crescit pariter & siccitas linguæ. Hoc morbi stadium sæpe ultra XV. morbi diem fuit protensum, aliquando felici, aliquando funesto eventu. Sic memini quosdam 16. alios 18. imo 22. demum morbi die fuisse extinctos, alios jam integre restitutos ex levissima causa & errore diætæ *recidivam* reportasse, quæ tandem, inflammatis glandulis, in pectore, inprimis pulmonibus sitis & exulceratis, in *hecticos* degeneravit *calores*, longo tamen *medicamentorum pectoralium* usu superabiles. Mense *Majo febres petechiales* desævierunt, & evaserunt ex his omnes, qui ex methodo tractati sunt. Eodem tempore *Icterus* frequens fuit, qui flavo suo colore deturpavit totum corporis habitum, speciatim vero oculorum politum ebur, nec non tempora. Conquesti sunt de pruritu in cute, maxime dorso, de caloribus transitoriis, lassitudine ulcerosa, doloribus capitis, somniis turbulentis, intensissima siti, inappetentia, oris amaritudine. Alvus plus solito adstrictior, &, quæ exierunt excrementa, penitus albescentia, pauca, viscida, urina crassa, turbida, subnigra, in superficie oleaginosa, crocea fuerunt. Utique hic fuit obstructio tubulorum biliferorum, a viscida lympha hepatis & acinorum glandulosorum, nec non saburra tartarea proveniens: inde bilis ab acido fixiori plus minus austero, torpidior & spissior reddita, in motu suo impedita, neque per destinatos canales, tum ad vesiculam, tum per ductum cysticum in ductum choledochum ad intestina delapsa, potius restitans, in venæ cavæ propagines, tanquam fontes suos recessisse, ibique serum cum sanguine, & exinde productos humores, nutritioni & excretioni dicatos, citrino suo colore infecisse necessum fuit. *Martialia*, *rhabarbarina*, *aperientia* non solum ductus illos obstructos feliciter reserarunt, sed & bilem peccantem, atque jam ad habitum corporis delatam eduxerunt per epicrasin, v. gr. *pulv. hepat. cachect. croc. mart. aperit. cum salibus*, *rhabarb. Alex spir. sal. coagul. sal acetosell. absinth. cichor. tartar. vitriolat. arcan. dupl. rad. curcum. &c.* additis pro re nata, & quidem optimo cum successu, aliquando *granis aliquot diagrydii*. Mense *Junio* continuarunt adhuc *febres continuæ*, sed fuerunt valde *benignæ*. Jam inceperunt *tertianæ*, *quartanæ*, curatu tamen faciles. *Julius* incepit cum caloribus, subinde tamen nubibus exasperatum cœlum, inprimis die 19. & sequentibus aliquot diebus, flante Borea, frigidam effudit pluviam. Cum Sirii ortu etiam exorti sunt calores, qui cum in-

solito

ſolito & vix tolerabili aëris fervore usque poſt ejus occaſum, imo toto menſe *Auguſto*, ſine ulla alternatione, continuarunt, excepto XIX. Auguſti, quo cum imbribus, tonitrubus & fulgure grandines per mediam horam deciderunt copioſiſſimi, quæ promontoria noſtra fere omnia deſtruxerunt. Totus *September* aut ventoſus, aut frigidus, aut pluvioſus fuit, adeo, ut vix quatuor dies ſereni toto menſe numerari potuiſſent. *October* extitit amœnus, calidus, ſiccus, & quamplurimum contulit ad maturitatem uvarum, quæ alioquin immaturæ manſissent. Hinc vinum nec quantitate, nec qualitate laudabile crevit. *Novembris* initium ventoſum, utcunque ſiccum fuit, progreſſus ad finem usque pulcherrimus, ſerenus, calidus. Sub initium *Decembris* apparuerunt hyemis indicia, nubibus & nebulis aër turbidus, frigidus, mox inſecuta eſt amœna, ſerena ſine nivibus tempeſtas, ad finem menſis durans, nobis quidem grata, ſed ob hoſtium furorem valde infauſta, ferrea & ignea. Tumultuantes enim Hungari die 24. Decembris civitatem noſtram arctiori obſidione cinxerunt, eamque circa prandium ex monte Leonhardi globis ignitis continuo ex machinis bellicis majoribus exploſis invaſerunt. Primam ſtragem ſuſtinuerunt ſuburbia. (non exclusis V. domibus in civitate interiori exiſtentibus,) quibus flammea hæc procella, aut diverſa incendia ſacram Chriſto naſcenti noctem in funeſtam cinerum diem verterunt. Die Nativitatis CHRISTI ignitis ſuis globis nova incendia facere, atque reſiduum in cineres redigere, ſed fruſtra, tentarunt; pilis autem ſuis majoribus igniariis, Bomben, ingens damnum ædificiis intulerunt; tandem biduo poſt, re infecta, diſceſſerunt. His temporibus, menſe nempe *Julio*, *Auguſto*, *Septembri*, *Decembri*, adhuc continuarunt *febres continuæ*, *petechiales*, & notavi inter alia honeſtas duas fœminas, ſorores; quarum una menſe *Auguſto febre exanthematica* laborans, die X. morbi acquiſivit frequentem *diarrhœam* cum torminibus & doloribus inflammatoriis, vigiliis continuis, caloribus intenſiſſimis, die XII. extrema, ſudore reſolutivo perfuſa, etiamſi de æſtu graviſſimo, potius anxietatibus, conqueſta fuit, frixerunt, 13. mortua. Latuit hic ſine dubio *inteſtinorum ſphacelus*. Altera ſoror menſe *Septembri* eadem *febre petechiali* correpta, ſumſit ſub initium morbi, nil mali ſuſpicans, ante macularum eruptionem, neſcio cujus ſuaſu, *Laxativum*, die 10. incepit delirare, adhibitis tamen adhibendis, die 17. calores remiſerunt, & mens rediit, imo jam periculum evaſiſſe ab omnibus judicata fuit; die 19. morbi in *femore pedis ſiniſtri* ex inſperato prorupit *macula nigerrima*, *cruſta-*

cea ; *instar anthracis* , magnitudine duplicis grossi , quæ igneo suo fervore latius sese diffudit , carnem subditam exussit , atque die 21. pauperculam è medio viventium sustulit. Mense *Decembri* in alia fœmina 46. annorum observavi easdem *maculas petechiales* tertia jam die prodeuntes , valde *latas* , non obstante *Venæsectione* secunda morbi die administrata , tertia incepit delirare, quarta obiit. In his casibus utique peculiaris sanguinis corruptio , & singularis malignitas supponi debuit. Mense *Augusto* ex flagrantissimo sole aërisque siccitate ortæ sunt *diarrhœæ* , *dysenteriæ* cum tenesmo , vomitibus , siti , doloribus abdominis ; utplurimum conjuncti fuerunt *calores* , inde methodo ordinaria tractari non potuerunt , quin potius *alexipharmacis* , *v. gr. terr. sigillat. Japon. bol. arm. theriac. cœl. spec. de gemm. frig.* curam aggredi debuimus. Ubi nullus adfuit calor, ibi optime profuerunt *blande educentia* , in primis *rhabarb. tostum cum myrobalan. citr.* aut *aqua laxativa* ipsa cum *aqua cinnam.* sub initium exhibita , aut *clysteres abstergentes ex hord. cap. vervec. lacte &c.* frequenter applicati. Materiam adhuc restitantem acrem , austeram , acidam , urentem feliciter deinceps *absorbentibus* , *adstringentibus* , *ac incrassantibus* , *v. gr. corall. rubr. alabastr. terr. jap. sigillat. cryst all. mont. &c.* correximus. Sic multum præstitit *opobalsamum* , nec non *oleum nucistæ* interne exhibitum ; non minorem utilitatem attulit *Cataplasma* toti abdomini applicatum : *Recip. pulv. centinod. burs. pastor.* ā. *mß. fol. rosar. rubr. balaust. ana ʒiij. diacydoniat. cum spec. ʒß. nuc. mosch. n. ij. mastich ʒj. caryoph. ℈j. F. Cataplasma*, adde *ol. myrtin. cydon. mastich.* ā. *ʒj. M.* Hoc mense *erysipelata* frequentissima fuerunt, sed uno vel altero *sudorifero* exhibito extincta. Nec his mensibus conticuerunt *febres quotidianæ* , *tertianæ*, *quartanæ* , quæ circa finem mensis *Octobris* valde *contumaces* extiterunt , senibusque funestæ. Præter alios affectus , *rhevmatismos* nempe , *catarrhos* , *podagricos dolores* , *odontalgias &c.* sequentem notavi casum. Honesta matrona , annorum 45. multarum prolium mater , circa finem mensis *Novembris* , prægerssis jam a longo tempore spasmis digitorum manus sinistræ , agonizantem puellam in vicinia visitans , eamque morientem conspiciens , valde perterrita concidit *epileptica*, deportata domum , & in lectum illata tandem ad se rediit præteritorum fere inscia. Ad ipsam vocatus nil intentatum reliqui , aperui *venam in brachio dextro* , ordinavi clysteres, dedi *antepileptica* , *v g. pulv. epilept. spec. cephal. M. castoreum, unicorn. mar. ungul. alc. cran. human. aqu. hirund. c.*

castor.

castor. epilept. L. &c. affectum tamen curatius perpendens deprehendi spasmum, vel potius pulsum & subsultum magnum in medio, annulari & auriculari digito sinistræ manus, ubi frequenter & fere indesinenter illorum extremitates ad volam manus retractæ sunt; bihorio elapso, majorem persensit in prædictis digitis subsultum, mox paroxysmum epilepticum; adeoque celer motus tendinum veluti subsultorius, instar pulsus ordinarii, indubitatum instantis paroxysmi fuit præsagium. Sensit autem insecutas exacerbationes omnes manifestam originem traxisse ex extremitatibus trium digitorum sinistræ manus, indeque in momento, quasi volando, auram quandam adscendisse per brachium ad caput, affectoque cerebro, pars corporis sinistri variis motibus valde agitata & concussa fuit, pes tremuit, oculos contorsit, spumeum quiddam circa os apparuit, reflexo capite versus dorsum, adfuit simul omnium sensuum perturbatio. Dira hæc symptomata, si remiserunt, durarunt autem quandoque uno horæ quadrante, quandoque brevius, ægra tandem sopore quasi oppressa jacuit, mox gravi suspirio ad se rediit horum omnium inscia, atque solum de gravitate capitis ac lassitudine membrorum conquesta est, utplurimum, finito paroxysmo, modicum sanguinis ex nimio motu convulsivo in pulmonibus extravasati, ore rejecit. Sæpe velut ab utero suffocata rubebat insigniter, cum lassitudine quadam ac sensim oborientis febriculæ rudimento. Non quidem continenter horrendo hoc symptomate, sed interpolatis vicibus, modo serius, modo ocius, aliquando quotidie, aliquando tota septimana semel, commiseratione digna exagitata fuit, prout venenata hæc materia vel citius, vel tardius, auram suam subtilem, vel spiritus suos volatiles emiserit, qui in cerebrum delati irritando sensiles ac nerveas fibrillas celerem illam, inordinatam & in voluntariam concussionem membrorum, cum conspicua mentis labe, ac terribili nervorum contractione illius potissimum corporis partis, ex qua malignus vapor speciatim in cerebrum fuit amandatus, conciliarunt, miseram nostram, si extra lectum fuit, cadere fecerunt. Malum hoc necdum radicatum quo ex toto tolleretur, nihil non tentatum fuit, cum per *cathartica. v. g. pil. coch. de succin. Cr. extr. castor. cum sir. de cichor. c. rhab. &c.* tum per *Vesicatorium*, ad eliciendam materiam peccantem, regioni carpi impositum. Carpum deinde arctiori vinculo circumligari curavimus. Interne quotidie mane sumsit *pulveres epilepticos* ex *pulv. epilept. M. gr. viij. mag. cran. hum. gr. v. ungul. alc. præp. gr. vij. unicorn. mar. gr. jv. pulv. castor. gr. v.* vesperi vero mixturæ sequentis guttas 30. *Rec. Elix. uterin. Cr. ess. suc-*

cin, sal. volat. oleos. ā. ℥j. *M.* his continuatis remiserunt symptomata, non tamen ex toto cessarunt. Unde sanguinem *cruciatim* ex brachio nempe dextro, & pede sinistro simul & semel detrahi curavi, tandemque *mistur. simpl. cum elix. uterin. Cr. & ess. anod.* exhibui, quorum beneficio malum hoc potissimum, una cum motu tendinum subsultorio in digitis intra tres menses devictum fuit. Pro roboratione membrorum & nervosarum partium, nec non avertendo recidivæ metu, ablegavi ipsam mense *Majo* sequentis anni ad *Thermas Badavino-Austriacas*, & quidem optimo successu. Pristinam enim recuperavit sanitatem. Thermas autem quotannis visitare debebit, quod licet deinceps non observaverit, nullum tamen similis morbi indicium per multos annos amplius in conspectum prodiit. Et hæc dicta sunt de morbis, qui hoc anno apud nos observati sunt.

Constitutio Epidemica Sempronienſis Anni 1706.

CRedidisses præteriti anni exitu & ferocientium hostium abitu, nos jam calamitatibus, molestiis, periculis vacuos, furoremque hostium erga nos in lenitatem esse conversum. Sed ecce illorum furor mox abiit in rabiem. Cogitantes enim de nostro interitu & civitatis exitio, d. 2. *Januarii* ad pristinam stationem redierunt majoribus machinis, mortariis pluribus & requisitis bellicis probe instructi; 3. die Januar. summo mane, continuis tormentorum & pilarum jactibus tam ardenter ædificia pulsarunt, ut fulmina & fulgura de cœlo descendisse putasses, imo sparso missilium flammarum imbre nova incendia excitarunt, & quamplurima civium ædificia immani grandine quassata destruxerunt. Sed cum hostes vidissent, se continuo machinarum bellicarum boatu & fragore inconcussam civium fidem & constantiam neutiquam evertere posse, sexto Januarii, summo mane, trino agmine & magno impetu mœnia invaserunt, admotisque quamplurimis scalis, nec non globulis quamplurimis manu injectis, mœnium fastigia, quæ jam attigerunt, transcendissent, nisi nostrorum Civium & inhabitatorum pectora pro muro fuissent, atque continuis sclopoporum explosionibus, nec non clavis præferratis permultos de muro in subjectas fossas præcipitassent, hostesque pedem, relictis centenis & ultra mortuis, in pristinam suam stationem referre coëgissent. Hostis itaque invictam civium constantiam jam expertus, adversis tempestatibus cœli quotidie magis magisque invalescentibus, die 10. Januarii obsidionem solvit, recessit, sed a longinquo nos cinxit. Cives interea insue-

insuetas in excubiis sub Jove frigido & humido per aliquot menses constanter continuarunt suas stationes, atque intrepide defenderunt sua mœnia. Alias hic *mensis* valde horridus fuit, frigore tamen quandoque remittente, placidior. Mollior aër sub initium *Februarii* observabatur, in progressu remissum aliquod frigus, sub finem nives, subsequo frigore congelatæ. *Martii* ingressus rigidissimus subito cum sereniori ac blandiori aëre commutabatur, circa *æquinoctium* frequentes fuerunt pluviæ, mox nives, mox varii ventorum tumultus, adeoque *Martius* non siccus, sed humidus extitit. *Aprilis* comparuit nivosus, mox tamen serenior & amœnior factus calore suo veris delitias produxit, languentes animos excitavit, & ad finem usque siccus ac calidus permansit; die 30. ingens tempestas cum fulguribus & tonitrubus oborta est, quam præcessit magna papilionum cohors occidentem versus volitans. *Majus* fere totus mane subfrigidus fuit, siccus, circa meridiem calidus, cum paucissimis pluviis. Toto *Junio* grata & exoptata habuimus tempora, calores intensos sæpe venti, quandoque pluviæ nocturnæ contemperarunt amœnissimæ. Medardi dies fuit serenissimus, & die S. Viti uvas in omnibus promontoriis jam defloruisse notavimus, inde nostrates præcocem vindemiam augurari solent. Toto *Januario* morbi, præter *catarrhos*, hyemali tempore non infrequentes, nec non *quartanas*, nostris desideratas dederunt inducias. Sub initium *Februarii febres* notavimus *continuas*, malignitatis tamen expertes, *rheumatismos frequentes biliosos*, *defluxiones seroso-biliosas in capite*, maxime *pone aures*, aliquando cum, aliquando sine tumore, cum modica febrili alteratione, summe dolorificas, *suffumigiis ex olibano & cataplasmatibus emollientibus* curatas. Continuarunt illæ in primis mense *Martio*, & invaserunt articulos maximo cum dolore, inflammatione, tumore, senibus, in primis podagricis, exitiosæ: in his rediit *podagra*, sed sine doloribus, quæ retrocedens materiam peccantem ad pectus translulit, ibique *catarrhos lethales* excitavit. Sed miratu dignum fuit, quod præter hujus mensis indolem nullæ *febres continuæ*, exceptis paucis *catarrhalibus*, quæ senibus fuerunt funestæ, obortæ sint, cum tamen fœminæ cum prolibus suis, superioribus mensibus, maximum metum & terrorem ex turbis bellicis conceperint, & pro majori securitate diu noctuque squalida cellaria inhabitare debuerint, cives autem & incolæ omnes in excubiis quam maximos excessus sub Jove frigido & humido in vino commiserint, adeoque humores ad morbos generandos, aut suscipiendos disposuerint, in primis, cum absque hoc *Martius* sit humorum genitor, motorque dolorum. Beneficium hoc adscripsimus vino

novo,

novo, quod præterito crevit anno, levissimo, claro, acido, tartaro crudo abundanti, diuretico: hoc potenter viscidam bilem diluit, solvit eamque per alvum & urinam eduxit, adeoque sanitati nostræ valde proficuum fuit. Aliis annis vina hujus loci nova, ubi calore solis & cœli benignitate ad summam maturitatem pervenerunt, generosa ac potentia tartaro subtili scatent, oleosa sunt, & necdum defœcata, largius hausta bilem a naturali sua crasi dejiciunt, alcalicis suis particulis quam maxime sanguinem accendunt, visciditate autem sua hujus circulum retardant, toti corpori torporem inducunt, caput gravant, constipant, imo particulis suis hamosis salino volatiles maxime activas reprimunt, actiones animales simul lædunt, & varios morbos, in primis *febres continuas*, *malignas*, *petechiales* conciliare solent. Mense *Aprili*, *Majo*, *Junio*, repullularunt *febres continuæ*, *petechiales*, quandoque cum, quandoque sine malignitate, methodo tamen ordinaria feliciter eradicatæ. Inter alia notavi gratiosam filiolam, quinquennem, *febre continua* correptam, cum maximis abdominis doloribus, torminibus, vix non convulsivis, & imminentis *epilepsiæ* metu; loqui nil potuit, dolorem autem ejulatu expressit, continuarunt calores sine ulla intermissione ad 21. diem. In horrendo illo ejulatu ob metum gravioris mali 11. & 12. morbi die dedi *laudan. de trib. grß.* cum *pulv. epilept. M. castor. unicorn. mar. ▽ hirund. c. castor. &c.* laudabili cum successu & subsecuta quiete. Durante morbo, & 6. septimanis post morbum, ne verbum eloqui potuit, licet omnia bene intellexerit, & linguam quaquaversum movere ac volutare, bibere, comedere, deglutire potuerit. Topica præscripsi varia, v. gr. *unguentum ex conf. anacardin. ℥ij. alkerm. ʒj. extr. castor. gr. viij. ol. succin. gutt. iij.* pro illinitione, & frictione faucium, linguæ & palati. Fomenta ex *infus. majoran. salv. chamomill. hyssop.* collo, in primis laryngi frequenter applicuimus, donec interior laryngis rima a siccitate coarctata ac constricta, aliquantum iterum humectata officio suo fungi potuit, atque sensim & sensim, licet sub initium difficulter, verba articulata expressit. Humores biliosos ex abdomine ad musculos laryngis, inque nervos vocales, metastasi facta, delatos, præter calorem febrilem, interiorem laryngis rimam arefacientem, eosdem affecisse, conjiciendum ex prægressis vehementissimis, vix non convulsivis, abdominis doloribus, in tempore consopitis. Iisdem temporibus observavi in filiolo sexenni *calores continuos* sine ulla intermissione, vix remissione, ad 30. diem & ultra, non obstante legitima medicamentorum administratione, extensos, adeoque non sine malignitate, tandem tamen feliciter superatos. His mensibus *rhevmatismos & arthritides vagas* notavimus frequen-

tes.

tes, methodo autem noſtra ſuperius tradita mox profligatas. Menſis *Julius* fuit æſtuoſiſſimus, noctes præter morem calidæ, ſine ullis fere pluviis: die 16. cœlum opacis & atris nubibus deſubito exaſperatum effudit imbrem largiſſimum cum tonitrubus, in vicinia cum grandinibus inſolitis, maximo *Ruſtenſium vinearum* damno. Sub ingreſſum ſolis in leonem, niſi quandoque grati ſpiraſſent eteſiæ, calores vix fuiſſent tolerabiles; tandem ultima hujus, prægreſſis noctu crebris tonitrubus nec non fulguribus, gratioſa ac tepida ſuperveniens pluvia cum amœniſſimis & ſubfrigidis ventis ingentiſſimum auræ calorem contemperavit, terram refocillavit, & omnia recreavit. In *Auguſto* terra per totum menſis curſum fervido ſolis calore fovebatur, ſubinde tamen nocturno tempore tepidis pluviis animabatur, inde jam ſub initium hujus menſis maturas habuimus uvas. *Ægidii dies* mira & exoptata illuxit ſerenitate, & ſerenavit totum menſem, exceptis 17. 18. diebus, qui fuerunt frigidi, ventoſi, pluvioſi. Per *Octobrem* totum eadem gratioſa ſerenitas, ſiccitas & æſtus amœnus duravit, cum nebulis matutinis, ſolis ſplendore diſcuſſis, exceptis 6. 7. & 8. diebus, qui ſparſerunt pluvias. Hinc vinum crevit generoſiſſimum. Secunda *Novembris* primam demum notavimus pruinam, & continuarunt amœniſſima, calida illa tempora; præter ætatis anni morem, toto menſe, niſi quod 14. 15. intervenerint pluviæ, & 24. nives ceciderint ingentes, ſequenti tamen die liquefactæ. Eadem cœli tempeſtas continua, ſerena nempe, calida, aliquando nebuloſa fuit usque ad 17. diem *Decembris*, 18. vero, 19. pluvioſa, nec non nivoſa; die 20. ingruit gelu, quod poſt biduum remiſit, reliquis diebus pluviæ, nebulæ, venti ac calores alternarunt, quæ tempeſtas, prædominante calore circa Natalitia, *pyrorum flores & turiones ſambucinos* elicuit. Menſibus æſtivis omnis generis *febres* graſſatæ ſunt, frequenter autem hinc inde in civitate comparuerunt *febres*, quæ *continuas* mentitæ ſunt, nobisque ab initio impoſuerunt. Invaſerunt hæ cum horripilatione vix ſenſibili, inſequente calore, ultra 30. horas durante, cum vehementi ſiti, capitis dolore, vigiliis, vomitibus, præcordiorum anguſtia, anxietatibus, virium proſtratione, linguæ ac faucium ſqualore, ita ut *febrem continuam* fore metuerim; adhibita tamen *Venæſectione* in brachio, & repetita in pede, exhibitoque uno vel altero *ſudorifero*, remiſit calor, & tertio aut quarto die utplurimum in *intermittentem tertianam duplicem* terminavit; aſt inter apyrexiam & paroxyſmum breviſſimum fuit intervallum, imo, ſaltem aliquot interjectis horis, nova *febris*, ſine ullo frigore, acceſſio, quæ obſervabatur una die intenſior, & quaſi compoſita ex *tertiana & quotidiana*, altera autem *levior* typum *quotidianæ* referens. Ante

paroxyſmum dedi *antifebrilia ex ſalibus*, *arcan. dupl. cort. chin. lap. cancr. &c.* in caloribus vero diuturnis, ob metum latentis malignitatis, nec non ingentem debilitatem, *blanda diaphoretica*, *utpote lap. bez. orient. pulv. analept. M. C. C. philoſ. magiſt. perlar. conf. alkerm. &c.* aliquando, in primis ubi *capitis dolores* fuerunt intenſi, loco *antifebrilium* præſcripſi *ſpirit. ſudorif.* ℈j. *cum ſpirit. anod.* ℈ß. & quidem laudabili ſucceſſu: non enim tantum dolores remiſerunt, ſed & paroxyſmi febriles brevi ceſſarunt, & utplurimum ſoluti ſunt ſpatio 15. aut 21. dierum. Febres *tertianæ* circa hæc tempora fuerunt frequentes, ſed adeo mites, ut poſt quintum aut ſextum paroxyſmum, adhibito *Laxativo*, nec non *antifebrilibus ſalibus* receſſerint. Febribus *continuis* corripiebantur permulti, ſed ſine gravioribus ſymptomatibus, & abſolverunt jam die 15. ſuum curſum feliciter; hinc omnes ſervati, qui non incuria neglecti, ſed methodo ordinaria tractati fuerunt. Menſe *Julio*, *Auguſto*, *Septembri*, *diarrhœæ*, *dyſenteriæ* ex radiorum ſolarium æſtu invaſerunt quamplurimos, ſine ætatis diſcrimine, cum maximis torminibus, teneſmo, dejectionibus copioſiſſimis, purulentis, cruentis. Principium curæ ſumſimus a *rhabarb. toſt. myrobal. citrin.* aliquando ab *aqua laxativa*, in primis ſi ventriculus cruditatibus labefactatus aut gravatus fuit; acrimoniam humorum temperavimus *abſorbentibus*, *v. gr. coralliis rubris*, *terr. ſigill. fl. ferr. cryſtall. mont. &c.* continuas dejectiones & dolores correximus *clyſteriis ex decoct. hord. aut oryz. capit. vervec. vitell.* ſæpe injectis, nec non *adſtringentibus*, *incraſſantibus*, *demulcentibus* ſæpius exhibitis, v. gr. *pulv. dyſent. Cr. terr. catechu &c. mithridat. theriac. cœl. laudan. de trib.* imo fateri debeo, etiamſi ſingulis 5. aut 6. horis medicamenta *adſtringentia* exhibuerim, me tamen ſine *opiatis* nihil profeciſſe, adeoque *Laudanum de trib.* in accisa (refracta) doſi aliis additum & ſæpe repetitum hic optimam tuliſſe opem. In quibusdam obſervavi neque hæc quicquam profuiſſe, quin potius infirmos aliquando evomuiſſe bilioſa, indicio, ventriculum una cum primis viis, cruditatibus acribus, bilioſis, adeoque cauſa morbifica adhuc eſſe repletum, iis bis dedi *rad. Ipecacuanh.* & quidem pro doſi ℈ij. inde frequentiores habuerunt vomitus, pauciores dejectiones, quo facto, reliquum curæ *adſtringentibus*, *incraſſantibus*, *anodynis*, v. gr. ſequenti *pulvere* aliquoties exhibito, & ſingulis 6. horis repetito, Recipe *cryſtall. mont. corall. rubr. præp. terr. japon. ana gr. viij. theriac. cœl. gr. iij. jv. laudan. de trib. gr. ß. aliquando gr. j. M.* feliciter peractum fuit.

Tres

Tres perſonas notavi, quæ, abſumptis jam roſcidis & balſamicis lymphæ particulis, ſpiculis autem acribus, adeoque doloribus, auctis, tandem, ſupervenientibus dejectionibus atris, cadaveroſum odorem ſpirantibus, indolentibus, artuum refrigerationibus, mente ac ſenſu privatæ *gangræna & ſphacelo inteſtinorum* obierunt. In alia matrona 5. diebus ante mortem præceſſit *ſingultus*, omnem *caſtorinorum & opiatorum* efficaciam eludens, inflammationum & convulſionum internarum, nec non mortis imminentis prænuntius. Menſe *Octobri* in ſcenam prodierunt morbi vitio *renum & veſicæ* orti. Sic in Perilluſtri quodam Domino, ſeptuagenario, alias robuſto, notavi *Iſchuriam*, ſive totalem urinæ ſuppreſſionem, ex *calculo renum* tubulos obſtruente, natam. Adfuerunt maximi dolores circa lumbos, vomitus frequentes, anguſtiæ & anxietates præcordiorum, obſtinata alvi obſtructio, nullus veſicæ tumor, nullus in pube dolor, nulla perinæi gravitas, nulli calores, imo pulſus naturali fere ſimilis. Cathetere flexili ſæpe immiſſo ne gutta urinæ extrahi, aut *calculus* in veſica latens deprehendi potuit. Adhibuimus ſæpiſſime *clyſteres emollientes*, *balnea aquæ dulcis una cum herb. petroſel. malv. parietar. chamomill. melilot. verbaſc. ſtram. aven. &c.* unguenta pro inunctione lumborum, ex *unguent. roſac. ol. ſcorp. Matth. ſucc. citr. nitr. præp. &c.* Interne fere quotidie dedi *decoctum ex ſpec. dialth. Fern. & aperitiv. For. cum fol. ſenn. mechoacann.* quibus magnam ſeroſorum humorum, alias ad renes tendentium, copiam per alvum eduximus, ne guttam vero urinæ elicere potuimus. Potus ordinarius conſtabat ex *ſpec. dialth. Fern. & aperit. For. cum raſ. C. C. ſem. aniſ.* Ex *diureticis*, *lithontripticis*, *pellentibus*, ſumſit *tinct. ſal. tartar. ſpir. ſalis dulc. balſ. ſulphuris terebinth. ſuccinat. ſal geniſt. ononid. fabar. ſpir. ſalis coagul. tartar. Vitriolat.* aliaque; imo pro exigentia ſymptomatum, utpote vigiliarum, dolorum, etiam *laudan. de trib.* in refracta doſi, alvoque libera exiſtente; pro corroboratione virium *confortantia*. Sic tandem ſeptima morbi die robore naturæ moti ſunt *calculi* ex renibus in ureteres, cum vehementi, lancinante, pungente dolore; ex his brevi delapſi in veſicam urinariam: patente jam exitu parum urinæ, non quidem ſine dolore, emiſit, mox una cum tribus lapillis, magnitudine fabarum, urinam ſubcruentam ſine dubio ex laceratis vaſculis a calculorum aſperitate, excrevit, & poſt ſubnigram, tandem, & quidem abunde, pallidam, copioſa materia viſcida, ſabuloſa refertam. Dolores ſtatim poſt excretionem urinæ evanuerunt omnes, remanente ſolum laſſitudine ulceroſa ſenſuumque torpore, donec vires ſuas de-

f 2 perdi-

perditas recollegit, atque ex integro convaluit. In aliis eodem tempore observavi summum *urinæ ardorem*, ubi quidem fere nullus urinæ fuit defectus, maximus tamen dolor, & in urethra ignea quasi rosio. In aliis *Stranguriam* animadverti, ubi continuus fuit ad mingendum stimulus, nihil tamen, nisi una vel altera gutta effluxit. His omnibus feliciter medebamur *decocto aperit. For. dialth. Fern. cum fol. senn. clysteriis*, nec non *topicis*, *balneis*, aliisque superius allegatis. Inter morbos illius temporis etiam occurrit *Passio Iliaca*. Hac corripiebatur quidam Vir-Juvenis, *hernia scrotali* jam ab aliquo tempore laborans, alvi nempe contumacissima obstructione, vomitibus frequentissimis, doloribus circa umbilicum summis, instituta autem repositione, nec non adhibitis crebrioribus *enematibus*, *aquis laxativis*, *cataplasmatibus ex decoctis emollientibus*, alvus stimulata sui officii memor copiose excrementa reddidit, evanuerunt dolores, nec non Vomitus, imo jam periculum evasisse ab omnibus judicatus fuit. Sed ecce, diebus aliquot elapsis, nescio quo errore commisso, in eundem morbum recidens, accedente febre, vomitibus stercoreis, obstinata alvi constipatione, sudore frigido in extremis, doloribus atrocissimis, delirio, singultu, virium languore, & ultima die dejectionibus spontaneis, septima recidivæ die, remediis prioribus nunc nihil proficientibus, extinctus est. Jam addam, quæ de *immodico hæmorrhoidum fluxu* notavi. Fuit Vir quinquagenarius, artis pharmaceuticæ peritissimus, ex familia, cujus indigenis masculis hic affectus quasi proprius, ortus. Is jam in ætate sua juvenili fluxum hunc sanguineum expertus est, qui si statis & definitis temporibus, singulis nempe mensibus, moderate rediit, sanitati quam maxime profuit; si vero ex voto non successit, statim toti corpori languorem induxit, intestinis tormina, gravitatem circa os sacrum, calores febriles quasi continuos, biliosas capitis defluxiones; oculorum inflammationes &c. conciliavit. In ætate virili sanguis non amplius moderate ad uncias, sicuti ante, & menstruatim, nescio qua sanguinis acrimonia aut viarum laxitate, non periodice, sed singulis fere septimanis, ad libras manavit cum notabili virium dejectione, faciei colore ad viriditatem inclinante, gravitate in coxis, in cruribus magna debilitate, ut vix incedere potuerit. Sisti cito hic fluxus non debuit; sanguis enim statim regurgitavit ad pectus, & *anxietates præcordiorum*, *respirationem difficilem*, *palpitationes cordis* induxit. Cum vero immodicus hic fluxus latentem hactenus *cacochymiam*, nec non acredinem & salsedinem sanguinis insignem prodiderit, imo aut *hydrops*, aut *phthisis*, aut *apoplexia* exinde metuenda, & vires jam

laban-

labantes medelam urſerint, ſuaſi omnino in brachio *Venæſectionem*, *roborantia & temperantia*, *acidula*, bilem acrem, lentam, roſivam corrigentia, & per epicraſin educentia, v. gr. *Tinct. roſar. corall. mart. aperit. c. ſucc. oxalid. M. Tinct. ſeri lact. caprin. cum tamarind & rhabarb. fact. pulv. hepat ſal. cichor. grana granatorum acidorum ſucculenta*, quæ maſticavit, ejusque ſuccum deglutivit, *pulv. cachect. Qu. lap. cancr. crud. ſmaragd. præp. corall. mag. perlar.* emulſiones *ex ſem. frig. cum decoct. hord. & julep. roſac. fact. nitroſa* ipſa, *compoſ. Sperniol. Cr.* quibus ebullitionem in ſanguine nimiam compeſcuimus; fluxum vero immodicum *blandis adſtringentibus* cohibuimus, v. gr. *Tinct. mart. adſtring. lap. hæmatit. eſſ. travmat. ſir. de roſ. ſiccis, myrtill. trochiſc. de ſpod. carab. croc. mart. adſtring. dent. eq. mar. ſ. hippopotam. ſucco urticæ expreſſ. & depur. infuſo millefol. ſanguiſorbæ, vino rubro ex infuſ. carn. cotoneorum*, aliisque in primis topicis, v. gr. *unguento Comitiſſæ*, quo inungi debuerunt hæmorrhoides, & dorſum, aut aliis fomentis, linimentis & fotibus ex *ſucc. plantag. burſ. paſtor. verbaſc. ſangu. dracon. thur. terr. ſigill. rad. biſtort. tormentill. &c. it. vernice*, in qua intinctus fuit pannus lineus & *cum ol. roſat.* admotus. *Polygonum*, utpote ſingulare & decantatum euporiſton, ſub axillis frequenter geſtavit. Obſervari autem diligenter debuit, ne alvus plus ſolito adſtricta fuerit. Hac igitur methodo ſymptomaticas excretiones temperavimus, atque Pharmacopœum noſtrum ad multos annos conſervavimus, donec tandem mœrore animi confectus, & viribus jam exhauſtus placidiſſime obiit. Menſe *Decembri* luctuoſa *epilepſiæ* notavi phænomena. Puer octennis noctu hora XII. in aream mictum exiens ſpectrum ibi perſpicit, horrore ac terrore plenus ſummo cum angore & clamore in hypocauſtum & lectum veluti furiatus rediit. Vix ſeſe ad quietem componens tentabatur horrore, ſudore frigido, affectibus convulſivis. Mane accerſitus deprehendi inordinatam ac involuntariam membrorum concuſſionem, modo ceſſantem, modo redeuntem. Affectus hic indies invaluit, & ſecutæ ſunt brevi graviſſimæ convulſiones nervoſi generis, genarum labrorumque terribiles ſpaſmi, adfuit continuus digitorum, velut aliquid comprehendentium, luſus, contumaciſſima alvi adſtrictio, nulla ſpuma circa os, oculi manſerunt aperti & irretorti, reſpiratio libera, oris autem diſtorſio enormis, largo riſu mox ſuperveniente; dentes valide coierunt, ut pro infundendis cibis liquidis & medicamentis, inſtrumento aperiri debuerint, articulata vox periit, & nil, niſi clamor remanſit, mentis operatio defecit,

nec sensus nec memoria alicujus rei extitit, sedere, stare, ambulare nequivit, & quando mater ipsum elevare voluit, mox instar globi sese incurvavit, mox in alios incredibiles flexus instar arcus sese præcipitavit; nec paroxysmus inducias concessit, sed duos menses indesinenter fere diu noctuque continuavit. Terrorem morbum hunc convulsivum produxisse, extra omne dubium est, licet non excluderem *vermes*, quorum aliquot ante & in morbo excrevit. In hoc tumultu morbique vehementia pro demulcendis partibus convulsis, vellicatis ac distortis, *antepileptica specifica* sæpissime exhibita, v. gr. *pulv. epilept. M. spec. cephal. Mich. mag. cran. hum. ungul. alc. præp. unicorn. mar. cinnab. nat. castor. aqua epilept. Lang. hirund. c. castor. &c.* nullum præstiterunt emolumentum. Vomitoria cum Laxantibus mixta, v. gr. Recipe: *Aquæ laxat.* ℥ij. *sir. Emet. A. S.* ℥ß. *M.* pro una vice, quæ pro educendis humoribus biliosis, cum acido confermentatis, fixis, binis vicibus exhibui, observavi hic felicissime profuisse. Jam optimo cum successu reiteravi specifica, v. gr. Recip. *Specif. cephal. M. gr. vij. pulv. epilept.* ℈ß. *castor. gr. vij. ungul. alc. præp. aut unicorn. mar. gr. v. M.* eaque quotidie bis aut in forma pulveris, aut potionis, additis aquis appropriatis & sirupis, præscripsi, quibus aliquando granum ß. aut ad summum gr. j. *laudan. de tribus* addidi. *Enemata* multum profuerunt. Atque sic post duorum mensium tædia expugnatus fuit morbus, ut jam puer sui compos stare, ambulare, sedere, cibum ac potum capessere, articulate loqui potuerit. Subsecuto mense *Majo*, ne in posterum recidivaret, misi illum ad *Thermas Badavino-Austriacas*, ex quibus redux immunis jam ab hoc execrando morbo vivit, & quod mirandum, sine ulla mentis aut memoriæ labe. Hoc mense duos notavi *apoplecticos*. Unus octogenarius ex ordine senatorio, prævia vertigine, lassitudine membrorum, desubito *apoplexia* correptus cum sensus ac motus abolitione, pulsu magno, in debilem tandem & frequentem mutato, omnibus in cassum adhibitis, secunda morbi die placidissime obiit. Alter fuit Reverendissimus hujus loci Plebanus, 56. annorum, atque habitus corporis obesioris. Hic, dum nocte Natalitii Domini hora secunda matutina sacris peragendis intentus, præ verecundia, justo diutius retinuisset urinam, ab altari reversus de torpore, vertigine, anxietatibus conquestus est, mox domum vectus & in lectum delatus ex regurgitatione seri urinosi ad superiora, *Apoplexia* fortissima cum stertore, spuma ante os, tactus, spatio semiquadrantis, adeoque eadem hora, qua sanus fuit, repente interiit.

Con-

Constitutio Epidemica Semproniensis Anni 1707.

JAnus bifrons eadem ſerena fronte, qua veterem annum denis ſereniſſimis diebus clauſit, auſpicatus eſt novum totidem ſerenis, calidis, ſiccis diebus, unde ſtatim X. die ingruerunt frigora, mox ſubſecutæ ſunt nives copioſæ, quæ congelatæ ad feſtum purificationis usque jacuerunt durabiles. Secundus *Februarii* dies totus fuit turbidus, & regula ruſticorum hoc anno veriſſima: Sole nempe micante, die purificante, nix aut frigus erit majus, quam ante. Eo ipſo enim die remiſit frigus, nives liquatæ omnes, ingruerunt pluviæ, nebulæ, quæ ultra ſeptimanam inſtiterunt, denſiſſimæ, fœtidæ, corporibus noſtris valde infeſtæ; die 17. 18. rigidos habuimus ventos, boræos, qui ſiccarunt terram. Jam ad aliquot dies frigoris vis ſoluta, ſed die 24. Feſto Matthæi intenſior facta in medium *Martii* continuavit; adeoque *Februarius* fere totus ſiccus fuit; Bacchanalia amœniſſima, ſerena, calida; dies Cinerum valde frigidus, ventoſus; medio *Martii* ceciderunt nives, mox ſecutæ ſunt pluviæ. Æquinoctiale tempus notabatur valde turbidum, pluvioſum, nivoſum, lutoſum, imo ad finem menſis usque tumultuaria tempeſtas, mox ventis, mox nivibus, aut pluviis, moleſta, raro ſerena; adeoque *Martius* valde humidus atque ingratus. *Aprilis* incepit cum nivibus, pluviis, mox inſecuta ſunt frigora, quæ tempeſtas tumultuaria X. continuavit diebus, imo totus menſis magis fuit frigidus, ventoſus, quam calidus. Ipſo quoque *Majo* cœlum, ſi paucos amœnos dies exceperis, utplurimum atris inhorruit nubibus, & dies turbido aëre frigidisque ac frequentibus pluviis reddidit minus vernales, minus majales, rigidi præter morem extiterunt. Menſe *Junio* longe amœnior ac placidior aura comparuit. Medardi dies valde ſerenus ſine ullis pluviis, & rediit nunc calor intenſiſſimus, imo, quod ex tot aëris viciſſitudinibus & cœli inclementia, ſuperioribus menſibus prægresſa, nullus præſumſiſſet, multo minus credidiſſet, jam ante diem Viti copioſe uvas in flore deprehendimus: die XVI. ſupervenerunt pluviæ gratioſiſſimæ, fructiferæ, mox æſtus increvit, & fere tribus ſeptimanis indeſinenter, nulla intercedente pluvia, continuavit, cujus ardore terra valde exiccata dehiſcere, homines autem ob largiores ſudorum effuſiones defatigari debuerunt. Febres *continuæ* modo cum, modo ſine exanthematibus, modo benignæ, modo malignæ, prouti apud nos quo-

quotannis observantur epidemicæ, ita & hoc semestri fuerunt frequentes, in quam plurimis malignitatis expertes, & methodo ordinaria, superioribus annis jam tradita, tractatæ, plerumque die XV. in alio nono, in uno septimo, prægressa eodem die hæmorrhagia critica, ex voto solutæ. Alios invasit cum maxima malignitate. Sic honesta quædam fœmina, quadragenaria, ex eadem *febre* die morbi demum XI. incepit delirare, quod alias pro pessimo & fatali signo habeo, XV. recesserunt calores, sed quinque diebus & noctibus insomnibus continuis transactis, valde delira ab assumpto *pulvere epilept. M. mag. marg. perlar. pulv. analept. castor.* nec non grano uno *laudani de tribus*, somno quidem jucundissimo quievit, sed expergefacta in gravissimas incidit convulsiones, cum continuo tendinum insultu variisque labiorum spasmis: tandem XVIII. die, adhibitis frequentioribus *antepileptcis, confortantibus*. nec non *enematibus*, alleviata præter omnium spem convaluit. Et sicuti serotina deliria latentem produnt malignitatem, si non exitium ipsum, ita præmatura funestum semper præsagiunt exitum. Observavi hoc iisdem mensibus in filiolo sex, in juvene XVII. in Viro L. annorum, qui omnes ex *febre maligna* tertia die inciderunt in continua deliria, sexta convulsi mortui sunt. Alia fœmina melancholica, & simul gravida, cujus maritus cum quatuor prolibus simul & semel mense *Martio* in uno cubiculo, epidemiali hoc morbo decubuerunt, (qui tamen convaluerunt omnes,) eadem *febre maligna* detenta cum *uvulæ ac tonsillarum inflammatione* summa, octava recentem enixa est puerum, inde valde debilitata nona delirare incepit, & ex caloribus, viribus exhaustis, emaciato corpore, vigiliis continuis, credebatur certo certius peritura. Sed ea fuit fortitudine, ut *sudoriferis, confortantibus, epilepticis*, rite tractata calores illos intensos ultra XXX. dies sustinuerit, & periculum evaserit, remanente aliquali mentis labe. Mense *Januario* singularis contigit casus. Puella XV. annorum ob leves errores commissos matris castigationem verita sibi ipsi mortem consciscere voluit, sumptisque aliquot granis *mercurii sublimati* incidit de subito in continuos *vomitus*, *alvi fluxus* cum gravissimis intestinorum torminibus, siti magna, linguæ ac faucium ariditate; sed causa horum symptomatum mox patefacta, accersitus exhibui *theriacalia*, in primis *cryst all. mont.* ℥ß. *cum ol. amygd. dulc. it. juscula pinguia*, & loco potus ordinarii *lac bubulum* suasi; his acidum venenosum absorptum, acrimonia obtusa, & puella ab interitu vindicata fuit. Venena enim mineralia sola corrosivitate agunt,

ex

ex qua, si non statim ab initio idoneis medicamentis succurratur, *necrosis*, & ex hac sanguinis & seri destructio. Hoc videre licuit in fœmina mediæ ætatis, nutrice, cui ab alia *arsenicum citrinum* malitiose in jusculo propinatum fuit, intra paucas horas extincta. Hæc cardialgia, lipothymiis, intensissimis torminibus, vomitibus, alvi dejectionibus cum irritatione acerrima valde agitata, post mortem exhibuit stomachum & intestina partim *gangrænata*, partim *sphacelata*, erosa, sanguinem nigerrimum. Eodem tempore Vir quinquagenario major, sanguineus, diu noctuque per triduum somno profundo, *lethargo* vix absimili, quasi sepultus jacuit, sine ulla alteratione febrili, aut pulsus mutatione, quarta, *Potione Laxativa mannata* sumpta, expergefactus, sibi optime præsens, atque ad interrogata apposite respondens, de *prostratione virium*, & sequenti die in brachio dextro de *tumore*, aliquali *rubore*, sed *dolore* summo valde conquestus, sexta obortis *caloribus* & supervenientibus *deliriis*, atque omnibus incassum adhibitis, *suffocatus* obiit. Hac hyeme *articulorum dolores* sine inflammatione, sine tumoribus, valde grassati sunt, ubi *laxativa*, *aperientia*, *præcipitantia*, *decoct.* nempe *aperitivum cum fol. senn. S. S. rhabarb. mann. tartar. lap. cancr. præp. sal acetosell. cichor. diagryd. sulphurat. pulv. hepat. flor. nitr. tartar. Vitriolat. &c.* sæpius adhibita omne absolverunt punctum, & intra quadragesimam medicam morbi vehementiam infregerunt. In honesta quadam fœmina iisdem *doloribus* detenta, sed *alvi fluxu* simul laborante, septima die morbum notavi jam solutum. Præstat igitur in his affectibus *alvum* habere magis *laxam*, quam adstrictam. Mense *Februario* in ablactatis & lactentibus copiosas observavi *febres catarrhales*, quæ invaserunt tenellos cum tussi vehementi, caloribus continuis, ariditate faucium, facie floridiori & rubente, siti, sternutationibus, respiratione frequentiori, in aliquibus inter respirandum cum stertore & sonitu, utplurimum cum *dentitione*. Profuerunt hic *enemata* sæpe adhibita, *expellentia temperatiora*, aciditatem lymphæ corrigentia, cum *pectoralibus* mixta, v. gr. *pulv. alexit. epilept. spec. diair. antihect. Pot. lap. cancr. C. C. philos. sir. pectorales*, inunctiones ex *ungu. pectoral. rubr. potab. cum ol. irin. anis. dest. &c.* ratione simul habita virium. Atque hac methodo omnes ante nonum diem feliciter ad sanitatem perducti sunt; *convulsionibus* autem *epilepticis* simul tentati perierunt fere omnes. Vernale tempus *phthisicis* & *hecticis* valde grave, quam plurimis funestum fuit. Sic inter alios officialis, necdum trice-

narius, ex castris sub finem *Novembris* præteriti anni redux, & jam ab aliquo tempore *hectica pulmonari* laborans de tussi vehemente, gravitate pectoris, copiosa materiæ purulentæ expuitione valde conquestus est. Affectum hunc curatius examinans ex rorida partium nutriendarum substantia jam fere consumpta, ex calore non amplius latente, sed jam manifesto, ex pulsu frequentiori & celeri, in primis post pastum, ex urina oleaginosa, ex difficili respiratione ad motum quemvis atque aëris alterationes, ex frequentiori tussi, quandoque sicca, quandoque cum sputo purulento, quam utplurimum, sumptis cibis, secuta est vomitio, *secundum hecticæ febris gradum* jam imminere, atque humorem nutritium in gelatinosam magis substantiam conversum quasi deliquari, sive pulpas carnium hinc inde in corpore manifeste quasi depasci, quæ *species febris Marasmodes* dicitur, judicare debui. Externe pariter & interne adhiberi curavi remedia, quæ alias huic affectui habentur appropriata, *expectorantia*, *abstersiva*, *analeptica*, *refrigerantia*, *travmatica*, *obtundentia*, v. gr. *pulver. anonym. spec. diair. lac sulphur. pulv. Haly*, *lap. cancr. spec. de gemm. frig. pulv. analept. antihect. Pot. spec. pro decoct. flor. & fruct. spec. pectoral.* (quibus quandoque beneficio alvi non succedente, addidi *mannam electam*,) *Sir. de jujub. flor. papav. loch. san. & expert. de pulmon. vulp. conserv. rosar. bellid. tussilag.* emulsiones ex *seminibus cum decocto hordei*, *julepo rosaceo & nitro perlato* paratas, *gelatinas ex herbis pectoralibus &c. lac caprillum cum sacharo* mane potum, aliaque; externe *unguent. rubr. potab. pectoral. cum ol. irin.* nec non *emplastra pectoralia* usitata & *cataplasmata*. Cura hæc hyemalis videbatur succedere ex voto, rediit appetitus, redierunt vires, remiserunt calores, non nisi post pastum revertentes. Ast induciæ solum ad breve tempus fuerunt, nulla pax. Insinuavit enim se malum, nobis id minus opinantibus, increverunt calores, sæpe velut paroxysmos febrium æmulantes, supervenerunt sudores nocturni, vel matutini colliquativi, virium prostrationes, respiratio anhelosa, indicio manifesto, miasmata pulmonum ulcerativa in massam sanguineam copiose delata ibique confermentata, ignem peregrinum internum non solum hactenus fovisse, imo erosione ad glottidem producta, vocem raucam conciliasse, verum etiam alimentarium ac roridum lymphæ nectar acrimonia sua volatili, aut fermento suo putrido penitus inquinasse & destruxisse, ut jam corpus marasmo incurabili consumptum, pedes vero tumidi, & cutis vix ossibus hærens, tanquam funeri suo propemodum

modum ſuperfuerit, donec tandem lenta morte tabeſcens menſe *Majo* placidiſſime obiiſſet. *Hecticam ex ſcorbuto calido* natam obſervavi in juvene XVII. annorum. Is alias melancholicus, vitæ ſedentariæ amans, ſæpe ſenſit tumorem in ſiniſtro hypochondrio, aliquando febriles alterationes, brevi tranſeuntes, palpitationes cordis, frequentes phlegmatis moleſte ſalſi e tonſillis aliisque oris glandulis rejecti, in primis matutino tempore, exſcreationes. Facies fuit lurida, pallens, ſubtumida, maculis copioſis, lividis, granulatis referta, quaſi pulvere pyrio afflata, indicio certiſſimo, liquores vitales a ſalibus acido-bilioſis, acribus, valde jam eſſe deturpatos, unde particulis ſulphureis rarefactis facillime *febris lenta*, *hectica*, ſeſe inſinuare potuit. Calor fuit primo occurſu mitis, paulo poſt acer & mordax, qui ſemper circa veſperum ſub ſchemate *febrilis paroxyſmi* rediit, ſed in inflammatorios calores terminavit; obſervabatur jam urina oleoginoſa, reſpiratio difficilis, ſitis magna, appetitus proſtratus, emaciatus corporis habitus, continua pulmonum oppreſſio, virium languor, decubitus in dextrum latus valde moleſtus, tuſſis cum ſputo purulento, ſpiſſo, fœtido; corpus ſudore tota nocte quaſi diffluxit cum pulſu frequenti & maraſmo, atque contabeſcens torpidus fuit, moroſus, profundis cogitationibus defixus vix ad interrogata reſpondit, neque claram, ſed non niſi ſubmiſſam & raucam vocem edere potuit, quod vitio pulmonum ſanie repletorum, qui aëris copiam, quo vox formatur, imminuunt, natum. Hoc tamen notandum, quoties alvus fuit concitatior, & ad *diarrhœam* proclivior, toties alleviationem ſymptomatum ſenſit patiens. Acceſſit tandem facies Hippocratica, nares ſcilicet acutæ, oculi concavi, tempora collapſa, genæ exeſæ, malæ protuberantes, ſcapulæ, claviculæ, coſtæ prominentes, artus cum reliquis muſculoſis partibus excarnes, verbo: oſſa tegit macies, nec juvat ora cibus, & fuit ſceleto ſimilis. Adhibuimus ex ſpecioſiſſimo medicaminum *thoracicorum & ſcorbuticorum* apparatu ſatis mature remedia, v. gr. *pulveres pectorales* ſuperius notatos, *cum pulv. hepat. rad. ari, tartar. vitriolat. &c.* remixtos, linctus, gelatinas, emulſiones, electuaria, infuſa, decocta ex *ſpec. pro decoct. pectoral. flor. & fruct.* nec non *herb. fumar. beccabuug. trifol. fibrim. cichor. acetoſ. hepat. nob. flor. bellid.* aliisque cum *ſero lactis*, aliquando cum *aqua* ad formam potus Theæ parata, imo menſe *Majo*, cum animadvertiſſem, hecticos calores aliquantum deferbuiſſe, *lac caprillum recens* cum modico *ſachari*, a quo tamen ob acidum vel ſalſum ventriculi fermentum, anxieta-

tes præcordiorum, hypochondriorum tensiones, adauctam inde febrim, mox abstinere debuit. Nil vero magis profuit in *sudoribus nocturnis*, quam *unguent. resumtiv. infrigid. Gal. cum saccharo saturni* paratum. Ast vehementia & diuturnitas morbi elusit opem & operam omnem, donec tandem medicamentorum pertæsus, accedente extrema virium prostratione, fati necessitatem longiori vita dignus, magno cum parentum luctu persolvisset. Eodem tempore Franciscanus XXX. annorum laboravit *phthisi vera*, sive consumptione partium corporis musculosarum a colliquatione & pulmonum vitio orta, quæ fuit cum compressione pectoris, difficili respirio, sed fere sine febre; huic præmissis *pectoralibus* in primis *antihectico Pot.* aliquando cum *pilulis de cynoglossa* remixtis, exhibitisque subinde *laxantibus mannatis*, decoctis quoque aut jusculis ex *herbis pectoralibus*, *resolventibus*, *expectorantibus &c. lactis caprilli* usus optime cessit. Acrimonia enim humorum salina inde fuit temperata; serum dilutum, corpus humectatum, & ad nutritionem dispositum. In aliquibus observavi *febrem hecticam ex Quartana*, utplurimum autem ex *febribus continuis* male judicatis subortam. Harum enim fermentatio & calor p. n. continuatus alimentarium lymphæ rorem absumsit, inde virium habitusque corporis concidentia; acredo vero, quæ alias per vices accessit, & tumultus edidit fermentatione continuata, aucta & quasi domestica facta *febrem hecticam Marasmoden* in uno & altero induxit lethalem. In pueris & puellis III. IV. V. VI. annorum, notavi eodem tempore apud nos alias valde frequentem *Tabis speciem*, quæ fuit cum *abdominis tensione* & intumescentia, calore intrinsecus aucto, pulsu circa vesperum celeriore, inquietudine nocturna, carne flaccida, totius corporis extenuatione, etiam in iis, qui avidissime comederunt, ita quidem, ut carne jam absumpta, ossa omnia prominuerint, sola cute contecta. Faciei color fuit pallidus, subniger & lividus, nulla fere adfuit tussis, nullum sputum, respiratio libera, indicio evidentissimo, hos sine pulmonum corruptione, marcore confectos; causam autem fuisse quærendam in *mesenterii*, ductuum nempe lacteorum, *glandularum* obstructione, nec non humorum corruptorum in abdomine abundantia; utut non negem, *lumbricos* tunc simul in intestinis nasci potuisse, qui quandoque in conspectum venerunt. Unde non mirum, cum universi sanguinis systema sale acri-acido jam scaturierit, corpora debito alimento privata, in tantam incidisse maciem. Huic malo quamplurima opposuimus remedia, in primis *aperientia*, *mar-*

tialia;

tialia, v. gr. *croc. mart. aperit. cum salibus*, *arcan. dupl. nitrosa*, *pulv. hepat. sal. C. B. tartar. vitriolat antihect. Pot. lap. cancr. rad. ari &c.* aliquando *anthelmintica*, *v. gr. aquam contra verm. cum sir. flor. persic.* aliaque *Topica*, *unguent. contra verm. deoppilat. martiat. ol. cappar. tamarisc. colocynth. spirit. sal. ammon. &c.* sed irrito conatu omnia, donec tandem lenta tabe consumti supremum diem clausissent. *Octimestres* aliquot *partus* his mensibus habuimus, quos tamen omnes spatio V. VI. vel VII. dierum mortuos observavimus. *Julius* incepit cum caloribus, quos tamen quandoque contemperarunt pluviæ lenioresque venti, has die X. habuimus copiosas, quas sequentibus XIV. diebus calores exceperunt intensissimi, die XXI. XXII. XXIII. tonitrua horrenda cum fulguribus, quandoque cum, quandoque sine imbribus; a die XXV. ad finem usque variæ aëris vicissitudines, mox diversi ventorum tumultus, mox frigora, mox pluviæ, rarissime solis splendor. Integer *Augustus*, si sex aut septem dies amœnos per intervalla calidos, exceperis, pluviis & ventis præter ætatis anni indolem, valde rigidus fuit. Pluviæ continuarunt ipso *Ægydii die*, sequenti autem, discussis jam nubibus nebulosis, cœlum serenatum gratiora nobis promisit tempora, & secuti sunt XIV. fere dies calidi, sereni, noctes tepidæ, viniculturæ exoptatæ. Medio *Septembris* rursus varias subiit mutationes tempestas, maximæ exortæ nebulæ, solis demum meridiani splendore dissipatæ, sed brevi in pluvias fere continuas, aut de die, aut de nocte, in primis *æquinoctiali die* abeuntes, quæ cœli inclementia ventosa ac pluviosa in *Octobrem* usque duravit, unde botri nec dum bene maturi aut digesti justo citius ob excessivum humidum computruerunt, & deciderunt copiose in terram. Quinta *Octobris* spem fecit haud exiguam serenorum temporum, sed octava valde pluit, a qua ad ultimam lunæ quadram, i. e. XVIII. grato solis splendore corpora nostra incaluerunt, quo ipso ingruerunt pluviæ, XIX. gelu, XX. nives, quorum casus die XXII. cum procellosis aëris agitationibus ac frigore ingens fuit, earum tamen præceps solutio. Jam imminuerunt *vindemiæ*, & vinum, quod collectum fuit ante pluvias aut nives, in *Julium* usque, salibus heterogeneis a mucilagine terrestri & sulphurea quasi ligatis, & in fermentationis negotio sufficienti impeditis, permansit turbidum, mucilaginosum, sed sine fœtore; post pluvias autem contraxit fœtorem putridum, quem retinuit usque ad depurationem, quæ tandem post annum subsecuta est cum grato colore & sapore. Circa finem *Octobris* autu-

 mnalis

mnalis amœnitas nobis iterum affulsit, quæ toto fere *Novembri*, qui siccus extitit, continuavit. *December* varius & inconstans fuit, mox frigidus, mox nebulosus, mox pluviosus, unde nives, quæ die Sancti Andreæ ceciderunt, brevi tabuerunt. Hoc semestri frequentes habuimus *febres Tertianas*, quæ utplurimum sine prævio horrore, potius cum corporis gravitate, præcordiorum angustia, vomitibus, siti, capitis dolore, vigiliis, in primis caloribus intensis inceperunt, & primis IV. diebus magis *continuarum*, quam *intermittentium* genium redoluerunt, donec tandem ad perfectam apyrexiam devenerunt. Initium curæ a *Venæsectione* sumsi, atque præscripsi *præcipitantia*, *antifebrilia ex lap. cancr. sal. absinth. C. B. centaur. min. arcan. dupl. antimon. diaphor.* tandem die intermissionis *Laxativum*; quibus feliciter sexto, aut ad summum septimo paroxysmo sublatæ fuerunt. Nec defuerunt *quotidianæ*, *quartanæ*, facili tamen negotio levatæ. Eodem tempore viguerunt *febres continuæ*, acutæ, quæ sub initium videbantur benignæ, tertio tamen & quarto die latentem suam prodiderunt malignitatem; calores enim hactenus vix considerandi, jam intensiores facti, immanes produxerunt cephalalgias, vehementissimas virium prostrationes, deliria, vigilias, sitim, linguam scabram, fissam, tendinum contractiones, motus convulsivos varios ac inordinatos, quos una cum tremore labiorum in chirurgi hujatis facie observavi frequentes, non tamen, quod mirandum, lethales. R. P. Franciscanis lues hæc fuit popularis, eosque fere omnes hic existentes invasit. Illi enim mustum mendicatum & collectum emissi vino novo turbido ac musto se obruerunt, ac corpus prava victus ratione ad *cacochymiam* disposuerunt. Jam reduces cibis luridis esurialibus, pro more & exigentia temporis, stomachum onerarunt, indeque has *febres continuas* sibi conciliarunt. *Venæsectiones* sub initium administratæ optime profuerunt, *diaphoretica expellentia*, v. gr. *antim. diaphor. mithridat. diascord. Frac. spec. de hyacinth. C. C.* cum *confortantibus & antepilepticis* mixtæ omne tulerunt punctum, morbumque hunc præcipitem, qui ex symptomatibus gravissimis judicabatur pernicialis, ubique septima die, nulla interveniente notabili crisi, represserunt, atque omnes, (fuerunt illorum undecim,) ex hoc morbo convaluerunt. Fœminas notavi aliquas ætatis provectioris, non gravidas, *fluxu mensium immodica* laborantes, qui utplurimum, in primis in plethoricis, ad XIV. dies duravit, & intra octiduum rediit cum languore, lassitudine totius corporis, facie pallida, quasi exsangui, inap-

inappetentia, siti, caloribus, dolore capitis, lumborum, hypochondriorum inflationibus, lipothymiis. Causa immodici hujus fluxus eadem omnino, quæ mensium ordinate fluentium; & sicuti in hoc sanguis turgescens venulas interiorem vaginæ superficiem adeuntes divellit, ac per harum extremitates ruptas nomine menstruorum nigricans lente promanat, donec subsideat aliquantum ac imminuatur ejus turgescentia, de quo legi meretur *Bohnius œconom. animal. progymnas. 16. pag. 254.* ita in immodico fluxu eadem vasorum vaginalium oscula rupta, necdum occlusa, sed magis hiantia continuo quasi fundunt sanguinem, modo grumosum, modo serosum, pro habitudine sanguinis & seri hic aut in quantitate, aut qualitate, & motu peccantis atque exitum affectantis. Laxior enim & mollior vaginæ compages admittendis & emittendis sanguinis menstrui ordinarii æque, ac extraordinarii, copiis magis accommodatur, quam solidior ac durior uteri substantia. Cum vero affectus hic, si negligitur, utplurimum *cachexiam*, *hydropem*, *atrophiam* minari soleat, maturavi curam, atque in plethoricis quantitatem sanguinis, indeque natam ferocientem turgescentiam deplevi *Venæsectione in brachio* feliciter instituta, excedentem ebullitionem & fermentationem ab humoribus biliosis; acribus, salinis volatilibus, sanguini inductam *uterinis leniter incrassantibus*, *& adstringentibus*, v. gr. *corall. rubr. lap. hæmatit. trochisc. de carab. de spod. pulv. Heurn. croc. mart. adstring. terr. sigill.* imo *terreis* omnis generis, *Tinct. antiphthis. Gr. corall. succ. urticæ &c.* in malo contumaciori & refractario cum his *adstringentibus figentia*, i. e. *laudanum de tribus* accisa dosi maritavi. In *hypochondriacis*, *scorbuticis*, ubi sanguinis impetus ex obstructione viscerum, in primis mesenterii, non spontaneus fuit, sed, qua data porta, ruens coactus, ab *Adstringentium* usu *præcordiorum anxietates*, *capitis dolores*, aliaque symptomata hysterica notavi. Hic omnino locum invenerunt *Laxantia*, sed lenissima, extra paroxysmum propinata, v. gr. *decoct. fol. senn. tamarind.* & quod specificum fuit, *rhabarb.* ipsum in substantia deglutitum. Profuerunt quoque, licet per Accidens, cum *confortantibus* mixta, v. gr. *Tinct. tartar. corall. compos. Sperniol. Cr.* aliaque *martialia temperata*, acorem simul absorbentia. Pro meliori tandem viscerum & vasorum firmitudine, nec non fibrarum ac pororum coarctatione, optimo cum successu ablegavi illas ad thermas *Badavino-Austriacas*, ex quibus reduces ordinarium, & naturæ convenientem menstruum fluxum ex-

pertæ

pertæ sunt. In Perillustri quadam matrona notavi *Tumorem exiguum in pudendis*, qui tamen non extra pudoris sinum propendebat, sed, mensibus non fluentibus, quotide crescebat & intumescebat valde, mensibus autem fluentibus, qui sæpe intempestivo, aliquando immoderato & continuato ad aliquot septimanas fluxu urgebant, detumescebat. Adnatus fuit *uteri orificio*, cujus substantia cum vagina & pudendis absque hoc spongiosa, rugosa & glandulosa est, in qua varii generis humores stagnare & subsistere possunt, inde tumoris incrementum & decrementum. Tentavimus *injectiones cum aqua calcis vivæ*, *decocta lignorum* aliaque, irrito tamen conatu; suasi tandem *incisionem*, quam reformidarunt *Chirurgi Viennenses*, atque potius naturæ hoc opus committi, quam crudele & anceps sectionis remedium experiri decreverunt. Ejusmodi tumorem utero extrinsecus adnatum, tres libras ponderantem, in virgine XXIV. annorum, felicissime secuit *Chirurgus Halberstadiensis*, cujus mentionem facit *Frider. Hoffmannus in annotat. super Poterii opera*, *cent. III. cap. 47. pag. m. 332.* & ipse *Poterius eodem loco*, nec non *Blancardus in Collect. Medic. centur. 3. observ. 51. pag. 421.* Sarcoma autem totam uteri vaginam occupans, forasque propendens, atque interno ejus orificio adnatum observavit *Kerkringius Spicileg. Anatom. Observ. 53. pag. 114.* ex uteri orificio interiori varias excrescentias membranaceo-carnosas propendentes *Ruyschius*, *Centur. Observ. Anatom. chirurg. 6. pag. 12.* nec non *Bartholinus Centur. I. histor. 94. pag. 139. Centur. II. histor. 6. pag. 161. Centur. II. histor. 58. pag. 248. Segerus in M. A. C. decen. I. ann. 2. pag. 199.* aliique. Laboravit simul *fluore albo*, effluxitque fere indesinenter e pudendis materia purulenta, fœtida, sed sine dolore, indicio certissimo, serum seu lympham hic sola peccare copia, deponique in glandulis per uterum illiusque vaginam disseminatis, quæ nimium laxantur, ductus autem excretorii inde valde dilatantur, & sphincteruli, quibus hi ductus claudi recludique solent, a peccantium humorum, qui in vasis sunt fluxiles, jam extra vasa lentescentes & ichorescentes, mucosi, copia magis vel minus resolvuntur. Pro depletione seri excrementitii & viscosi, cum sit plethorica, ordinavi *Venæsectionem in brachio*, *fonticulos*, *laxantia ex manna*, *rhabarb. fol. senn. diuretica*, *terebinthinata* nempe & *succinata*, *mag. lap. cancr. decoctum dauci*, *aperitivum For. &c.* non omissis quandoque *martialibus & tartareis.* Serum corrigere, ejusque qualitatem cum sanguine contemperare,

rare, nec non uterum glandulasque flaccidas roborare voluimus *infuso ror. mar. cum vino, pulv. absorbente Wedel. pulv. ex ebor. unicorn. fossil. oss. sep. corall. osteocoll. test. ovorum calcinatis, perlis, alum. plum. sacchar. saturn. tinctur. corall. essent. lign.* in primis *elix. Propriet. rhabarbarino* mane ad 40. guttas, vesperi vero sequenti pulvere: Recipe *magist. osteocoll. carniol.* āā. ℈ijß. *corall. rubr. præpar. margar. præpar. mastich. gumm. arab. oss. sep. unicorn. foss. ebor.* āā. *gr. XV. ol. lign. sassafr. gttij. M.* & dividatur in V. dos. it. Recipe *rad. chin. sarsæparill.* ā. ℥j. *passul. min.* ℥iß. *mastich.* ʒij. *alum. plumos.* ℥j. *semin. anis.* ʒj. *concis. D. ad nodul. Spec.* Säckel zum Wasser sieden, pro potu ordinario; nec omisimus *Topica*, inunctiones, suffitus ex *salvia*, *mastiche*, *succino*, *thure*, imo nil intentatum reliquimus, eradicare tamen penitus affectum hunc contumacem non potuimus. Cum autem ex longa praxi constet, *fluorem* hunc *album* quandoque, in primis valde obesis, prout nostra fuit, & jam a lunari tributo fere absoluta, nec adeo enervata, in quibus humores turgent, si non est immodicus, proficuum esse, & pro *fonticulo* microcosmi habendum, qui impedit, ne corpus in majorem excrescat molem, abstinendum jam a medicamentorum usu, & curam ad *thermas majales* differendam duxi. *Hypochondriaci* variis & gravibus symptomatibus his temporibus tentati sunt; in quibusdam *ventris inferioris viscera*, in aliis *præcordia*, in aliis *cerebri confinia* maxime affici videbantur. Ex multis unicum saltem *hypochondriaci* enarrabo exemplum, in quo syndrome gravissimorum symptomatum apparuit. Vir, ætatis mediæ, temperamenti cholerici, habitus corporis tenerioris, ipso *æquinoctii autumnalis die* incidit in *ventriculi dolorem*, quem presso pede secuti sunt æstus vagi, atrocissimi capitis dolores, cordis palpitationes, anxietates præcordiales, dolor & constrictio in pectore, sive gulæ strangulatio, quæ *suffocationem* minabatur, præcordiis enim constrictis, non solum respiratio difficilis, & ad motum quemvis laboriosa fuit, sed & non raro supervenerunt animi deliquia, ex quibus laboribus & angustiis sudor erupit frigidus; in partibus extremis notabantur spasmi & stupores cum formicationis sensu & tremore undulante, in somno pavores, terrificis insomniis interturbati, continua intestinorum murmura, in ore sapor biliosus, alvus utplurimum obstructa. Observavi autem ex symptomatum horum confluxu suffocationes has hypochondriacas plerumque fuisse *spasmos* & contractiones partium nervosarum, ortasque a ventosa & humorosa hypochondriorum sentina. Sæpe ex mœstitia nimia, atque diutius continuata, nec non

 excessi-

excessiva lætitia, in has incidit ægritudines. In paroxysmo, præmissis *clysteribus*, eximie profuerunt, & omnibus palmam præripuerunt *castorina* cum *anodynis* mixta, v. gr. *pulv. castor. gr. viij. epilept. M.* ℈ß. *specif. cephal. g. v. laudan. de trib. g. j. M.* it. *mist. simpl. cum ess. castor. anodyna* maritata. Extra paroxysmum in eam maxime incubuimus curam, ut humores viscidos, acidos, obstructionum autores, attenuaremus. Multi in hoc passu multa laudant, atque pro specificis venditant. Nos in tanto medicamentorum apparatu in *martialibus & blandis laxativis*, v. gr. Rec. *Vitriol. mart. g. j. diagryd. sulphurat. g. iij. pulv. hepat. g. vij. ol. carminat. M. gutt. j.* M. pro j. vice, indubitatam semper medelam invenimus, imo hoc pulvere exhibito imminentem sæpe paroxysmum declinavimus; levi enim eguit purgante, quantum vel infans vj. septimanarum, vel minor adhuc ferre posset, sed singulo mense bis eundem *pulverem* in usum vocare debuit, inde alvus octies soluta, & molestissimus affectus sublatus fuit. Non minori voto successerunt *acidulæ Roitschenses*, quarum usu maximam alleviationem sensit. Jam addam, quæ in Viro ecclesiastica dignitate conspicuo de *Anaudia* notavi. Is LIV. annorum, plethoricus, atque alias *hypochondriaco affectui* obnoxius, jam mense *Julio balbutie linguæ* laborare cœpit; non enim tantum in concionibus, sed etiam prælectionibus precum publicarum, quin & in communi conversatione quasdam syllabas & voces inter pronunciandum absorpsit, vel quasi suppressit, ut vix intelligi potuerit, & sumsit hic affectus sensim atque sensim sua incrementa, donec sub finem *Septembris* mane derepente incidit in *Anaudiam*, sive *impedimentum sermonis*, ut articulate nec duo verba proferre quiverit, cum *stupore digitorum manus dextræ*, memoria factorum & gestorum, imo reminiscentia reflexiva læsa; neque enim scribendo mentem suam exprimere potuit. Linguam quaquaversum movit, volutavit, exporrexit, sapidissime comedit. Graviora metuens *Venæsectionem in brachio* ordinavi sine mora, nec non medicamenta *nervina, cephalica*, v. gr. *spec. diamosch. dulc. diambr. contr. apoplex. spec. cephal. M. extr. castor. sal. volat. succin. C. C. spir. sal. ammon.* cum *aqua lil. conv. ess. ambr. lign. aloës, sal. volatile oleosum*, aliaque. Linguam, in primis frenulum, inungi jussi linimento ex *conf. anacardina, alkerm. compl. ol. rut. lavend. cinam. extr. castor.* His frequenter adhibitis adhuc eodem die sese recollegit, atque intelligibilius loqui cœpit, redeunte simul memoria. Sensus motusque linguæ usus semper perstitit integer, loquelam nunquam amisit, quin potius sermonem exteriorem per motum linguæ exprimere, ob aërem tamen minus sufficienter

inter

inter fluctuantes gutturis sinus impulsum & reflexum, non satis intelligibiliter proferre potuit; natum hoc utique vitio *laryngis*, nervorumque sexti paris, qui sunt vocales. Sermo enim impeditus fuit a resolutis aut relaxatis nimium musculorum angustæ laryngis rimæ constringendæ aut angustandæ dicatorum, ligamentis, quorum fibræ sine dubio a sero nimis copiose, vel per arterias, vel per vasa lymphatica ex toto corpore plethorico affluente, flaccidæ redditæ rimulam haud sufficienter pro allisione & extrusione violenta aëris angustare ac disponere valuerunt. Accessit & aliud malum valde suspectum, *faucium constrictio*, suffocationem, sive strangulationem mentiens. Hæc aliquoties, sed derepente venit, ipsiusque fauces quasi laqueo constrinxit, liberamque respirationem inhibuit, brevi tamen remisit. Putabant vitium hærere in *pulmonibus*, aut *abscessum* inibi latitare, sed falso; potius a particulis acidis & austeris hypochondriacis, mediantibus nervis recurrentibus, musculos faucium in spasmos cogendo, viam idcirco aëri præcludentibus, ne a musculis respirationi inservientibus præ angustia loci facta ex- & impelli queat, deducendum. Cum vero vidisset, se quidem voces & verba, nondum tamen expedite, neque semper integro sensu & phrasi proferre posse, ursit ulteriorem curam, quam ob anni ætatem, *autumno præcipiti*, ipsi denegavi, eamque ad incrementa dierum differre volui. Moræ igitur pertæsus incidit in aliquem, qui perfectam mali curam etiam hoc tempore promisit, deditque inter alia *Vomitorium*, ipso solstitio hyberno imminente, quo id assecutus est, ut quidem magnam humorum saburram, fictitium nempe, aut potius *imaginarium pectoris apostema* Vomitu rejecerit, inde alleviationem ad biduum senserit, paulo post tamen in majorem debilitatem, mentis vacillationem ac torporem, propensionem in somnum, loquelam difficiliorem inciderit. Nec his acquiescere voluit, sed ordinavit *fumisuctionem nicotianæ*, ipsi alias insuetam, nervis infestam imo *nervinis morbis exitiosam*; experientia enim constat, *Apoplexiam* inter *nicotianæ* usum sæpe invasisse, teste *Deckero exercit. Pract. p. m. 89.* & *Richardo Carr*, *epist. Med. 2. p. 21.* Inde valde obliviosus factus, & sub *initium Februarii* sequentis anni gravissima *apoplexia* tactus, subito interiit.

Constitutio Epidemica Semproniensis Anni 1708.

CRedidisses hac *hyeme* denuo permutata fuisse tempora, atque adesse æstatem etiam in frigidissimis alias mensibus. *Januarius* quippe nullum fovit gelu, nullas nives, fuit utplurimum pluviosus, nebulosus, humidus, nubilus, calidus. *Februarius* quasi totus calidus, amœnus, utplurimum serenus, quandoque pluviosus, ventosus, & circa finem cum modico frigore & nive, quæ tamen altera die evanuit, unde jam medio mense observavimus diversos flores. Huic ad *æquinoctium* fere usque plane similis *Martius*, amœnus nempe, calidus, qui in copia flores elicuit. Circa *æquinoctium* die XVIII. XIX. XX suborti sunt venti valde frigidi, rigidi, qui congelarunt terram, sed sub finem mensis aura iterum comparuit turbida, pluviosa. *Aprilis* præter morem illuxit serenus, calidus, plane æstivus, raro pluviosus, siccior magis. *Majus* variabilis, ad medium usque frigidus, pluviosus, a medio ad finem calidus, amœnus: II. autem, III. & IV. fuerunt pruinæ, quæ hinc in vineis damna fecerunt. Totus *Junius* pluviosus, *Medardus* quoque & *Joh. Baptista* effuderunt pluvias, imo nulla dies hujus mensis fuit sine pluviis. Toto *Januario* præter *otalgiam* in Viro, *mictum cruentum* in filiolo quodam post partum, *pleuritidem cum diarrhœa*, nullos fere vidi morbos. *Variolis* tamen laborantes habui, quorum unus erat VI. annorum, qui eruptis prius tertia morbi die una cum *variolis petechiis purpureis*, quarta die antea correptus *hæmorrhagia narium* mortuus est. Mense *Februario* observavi *Apoplexias fortissimas*, uti quoque *febres continuas* VII. die solutas. Hoc mense fœmina quædam enixa est *fœtum mortuum*, *secundinæ* remanserunt, altera die mortua. *Martio* filiolum quendam Rustensem *clausura ani* laborantem habui sub cura, de quo *Sculteti Armamentarium* videri potest: succurri etiam fœminæ *otalgia* laboranti *mist. simpl.* mixta cum *ess. castor.* De *doloribus capitis*, *Vertigine*, *diarrhœis* cum maximis caloribus, *febribus tertianis*, *continuis*, *variolis* tunc temporis grassantibus nil adducam. *Aprili*, *Majo*, *Junio* continuarunt *variolæ*, quas tamen modo in filiolo quodam prægressa est *epilepsia*, modo in puella die III. IV. V. secuta est *hæmorrhagia narium*, jam in alia die XII. *herpes miliaris*. Quædam *variolæ* confluebant, quibusdam jungebatur sub initium *diarrhœa*, quibusdam *epilepsia*. *Febres continuæ catarrhales*, *diarrhœæ* quoque his temporibus in conspectum prodibant.

Mense

Mense tamen *Junio Variolæ* epidemice grassantes maxime erant malignæ. Sic eas observavi in aliis cum *maculis purpureis*, in alio cum *vibicibus*, in alio suborti sunt XII. die *furunculi* instar *anthracum*, in aliis *tumores* & *parotides* instar *bubonum*; aliis *palatum*, *gingivæ*, *fauces* fuerunt *exesæ*: alios consumpsit *calor hecticus*, inflammatorius, & fuerunt hæ variolæ funestæ die X. XXIII. XXVII. Sic malum, sive venenum variolosum in Gratioso parvulo Ebergényi fuit insanabile, adeoque plus docta valuit arte. Incepit morbus cum *horrore*, quem ingentes exceperunt *calores*, quandoque *deliria*, *sitis magna*, *pulsus celer*, *languores* totius corporis, tertia die eruperunt *variolæ*, quarta *maculæ petechiales coloris purpurei*, guttarum instar copiose per cutem dispersæ, inde variolarum excretio retardata fuit, quæ tandem omnes coierunt in *unam*, totamque faciem *crusta*, sanie fœtidissima referta, contexerunt. Undecima die supervenit *diarrhœa*, brevi tamen consopita, die XII. aliæ effloruerunt *vesicæ*, *aqua limpida flava*, quandoque *sanguine remixto*, plenæ, quæ ordinarias contexerunt *variolas*, magnitudine *ovi columbini*, imo *ovi gallinacei*. Sie haben ausgesehen wie die ordinairen Zangen-Blattern, so durch ein *Vesicatorium* aufgezogen werden, oder als wenn man sich in heiß-siedend Wasser verbrennt hätte, & steterunt per biduum: die XIV. notavimus in dorso lateris dextri *tumorem*, qui nullo modo maturari potuit, sed resolutus tandem collum occupavit, omnemque maturationem respuit, imo sese resolvit: interea *calores* continuarunt intensi, accessit *tussis* cum expuitione *materiæ purulentæ*, quandoque *sanguinis*, *fœtor oris* fuit cadaverosus, indicio certissimo, pulmones variolis refertos, valde esse inflammatos, exulceratos, utplurimum consumptos, si non *sphacelatos* XXIII. demum die pauperculus viribus jam exhaustus obiit. Post mortem observata tota *facies* & *abdomen nigerrimum*, ex quo colligendum, non solum totam massam sanguineam, verum etiam omnia viscera corrosivo hoc veneno varioloso fuisse infecta, & tandem *sphacelata*. *Julius* magis pluviosus fuit, quam serenus. *Augusti* initium æque pluviosum, quinta inceperunt calores, qui toto mense continuarunt. *Ægidii dies* sine pluviis, & per totum *Septembrem* mira aëris siccitas, calores præfervidi, intensissimi, etiam nocturno tempore, qui durarunt usque *æquinoctium*, mane ros cecidit, & supervenerunt nebulæ fructiferæ. Flavit utplurimum hoc tempore auster, bonum alias constantis tempestatis signum. *October* ultra medium serenissimus, pulcherrimus, calidus, d. XIX. XX. noctes frigidæ, inde in aliquibus promontoriis botri congelati, superveniente tamen solis splendore statim regelati; d. XXVII. ante festum Simonis & Judæ ingentes ciderunt

nives, dies festivus, nempe XXVIII. valde serenus, sed frigidus borealis, XXX. nec non XXXI. iterum ninxit, sed tertia nix absumpsit priores, ut jam sine damno vindemias nostras uberiores, præter expectationem, colligere potuerimus, neque nocuerunt nives, potius conservarunt botros a frigore, vinum autem, quod crevit in abundantia, fuit generosissimum, suavissimum, dulce. In *Novembri* aëris temperies longe benignior, & quidem calidior affulsit. *Decembri* aëre mutato ceciderunt d. VII. VIII. X. nives copiosæ, profundæ, mox secuta frigora, & circa finem denuo nives. Mense *Julio* continuarunt *Variolæ malignæ*, neminem tamen, qui X. annum excessit, hoc tempore invaserunt. Accedebant semper cum *somno*, ita ut nocte dieque dormiverint III. aut IV. diebus. *Augusto* nulli fere morbi visebantur præter *diarrhœas* & *dysenterias*. Circa finem ob continuas aëris siccitates, calores præfervidos, Sirio insigniter urente, inceperunt *febres erraticæ*, quæ nullum typum servarunt, invaserunt cum aliquali *frigore*, insequente *calore*, aliquando ultra XX. aliquando ultra 40. horas durante, post apyrexiam aliquot saltim interjectis horis novus paroxysmus accessit, cum *capitis dolore*, *siti*, *linguæ & faucium squalore*, *virium debilitate*, ita ut *febrem continuam* fore judicasses, donec tandem transactis aliquot paroxysmis in *tertianam ordinariam* degeneravit, quod utplurimum circa septimum diem contigit. Adhibui *V. S. diaphoretica*, *præcipitantia*, quamprimum vero notavi *tertianas*, aut *tertianas duplices*, exhibui statim *chinnata cum arcan. dupl.* optimo cum successu. *Septembri* continuarunt *febres tertianæ*, sexto paroxysmo solutæ, ubi optime profuerunt *chinnata &c.* De his febribus erraticis vid. M. N. C. *Dec. III. ann. VI. p. m. 177. app. nec non H. M. V. p. 300.* Inter alia notavi, *animi affectus* quid possint. Officialis quidam incidit in ejusmodi *febres*, præcessit horror, secuti sunt calores, qui in IV. durarunt diem continui cum anxietatibus præcordiorum, aut pectoris compressione, ut sæpe in lecto erectus sedere debuerit, cum capitis dolore, siti, deliriis &c. Adhibita *Venæsectione in brachio & pede* quinta die remisit calor, qui tandem undecima intermisit, ut jam extra periculum judicatus fuerit. Quid fit? accepto tristi & ingrato nuncio derepente incidit in *somnum profundum*, & quasi in ecstasin, ut exinde expergefieri non potuerit, tandem applicatis *clysteriis*, nec non *Vesicatoriis* intra XV. horas ad se rediit, omnium rerum inscius, vix loqui valens præ nimiis debilitatibus, ast eodem die relabitur in priorem *somnum profundum*, sicque elapsis vix XII. horis, accedentibus *convulsionibus*, *sine febre comatosus* fatis cessit. Pari ratione nobilis matrona, quinquagenaria, temperamenti seroso-biliosi, habitus

carno-

carnoſioris, in ſterili matrimonio ſemper exiſtens, tributum tamen lunare ſuum accurate, ſed largiſſime perſolvens, *hypochondriacis* nec non *hyſtericis paſſionibus* valde obnoxia, jam a longo tempore valetudinaria, incidit ſub finem *menſis Septembris* in *febrem continuæ ſubſimilem*, quæ rite tractata degeneravit in *tertianam exquiſitam* ſeptimo paroxyſmo judicatam. Reliquit autem poſt ſe *ſummam virium proſtrationem*, *anorexiam*, *capitis gravitatem*, *anxietates*, *cachexiam* ipſam. Urina, quam hactenus reddidit, fuit turbida, cum ſedimento copioſiſſimo, mucoſo, coloris roſei, non tamen fœtens. Materiam hanc hypochondriacam, quam natura, optima morborum medicatrix, per ductus urinarios excretam voluit, jam motam, promovimus *digeſtivis*, *aperientibus*, v. gr. *pulv. hepat. tartar. vitriolat. arcan. dupl. ſal. cichor. lap. cancr. tinct. ſal. tartar.* tandem *decoct. aperit. For. cum fol. ſenn. & manna* acuato. Quinquies inde dejecit, relicta tamen aliquali, ſed torminoſa in inteſtinis *hypercatharſi* ad biduum; qua ſedata melius ſeſe habuit, atque *ordinarius menſium fluxus* inſtitit. Octiduo poſt, i. e. quarta *Februarii* obſervavi pulſum alteratum, juſto celeriorem, ſexta veſperi *affectum ſoporoſum*, propenſionem nempe gravem & invincibilem in ſomnum, reipſa dormivit, & excitata oculos aperuit, ad interrogata paucis, ſed appoſite reſpondit, de nullis doloribus conqueſta, mox relapſa in ſomnum; ſi adſtantes devotas ac pias cantilenas canere inceperunt, ipſa ſimul expergefacta ſtatim cecinit, neque ante cantare deſtitit, quam inchoatam abſolvit ſtropham, adeoque ſemper ſibi fuit præſens, omnes cognovit, nunquam ſenſibus neque internis, neque externis, neque motu deſtituta, ſed valde debilitata, & ad actiones more ſolito obeundas languida, reſpiratio fuit integra. Calor febrilis notabatur p. n. lentus, acris & mordax, qui veſpertino tamen & nocturno tempore intenſior, pulſus celer, mollis, facies pallida, ſubtumida, quaſi *leucophlegmatica*, oculi ultimis diebus quaſi turbidi, lachrymabundi. Oppoſui huic *Comati ſoporoſo* varia, v. gr. *caſtorina*, *cinabarina*, *jovialia*, *ſal. volatilia*, *ſuccin. C. C.* cum pulveribus *epilepticis & confortantibus* remixta, nec non *Veſicatorium* nuchæ applicatum, ſed ſine operatione, imo irrito ſucceſſu omnia, donec tandem ſomnus hic p. n. ſeptima die corpus fratri ſuo morti tradidit. Paulo poſt mortem e naribus copioſe ſtillavit *ichor ſeroſus.* Veriſſima igitur manet *obſervatio Wedelii opiologiæ* inſerta, *p. m. 46.* qua fatetur, ſe nunquam vidiſſe *affectum ſoporoſum* vere talem, ubi non adfuiſſet *calor p. n.* ſimul, quod & ipſe aliquoties jam in praxi obſervavi. Eodem menſe *Illuſtriſſima Comitiſſa* gratioſam enixa eſt

filiam

filiam, quæ *lac sugere ex papilla non potuit*, sed id per nares summa cum molestia & anxietate reddere debuit. Examinatis faucibus, *columella & tonsillæ cum postica parte palati* abfuerunt, unde lac, quod deglutire non potuit, per nares resultavit. Non diu superstes fuit, tertio enim a nativitate die, accedentibus *motibus convulsivis* fatis cessit. In causas inquisituri, quare natura in formando corpore a recta formatione & scopo deflexit, harumque partium deficientium oblita fuit, sciant, *Illustrissimam matrem libenter & quidem attente ac considerate sæpe in distractos canum & felium rictus ludendo inspexisse*, adeoque horum structuram fortiter sibi impressisse. Interim *Wedelianum porisma*, uvulam nempe ad deglutitionem eximie facere, manet verissimum. Parallela aliquo modo hisce exempla, si cui volupe fuerit legere, adeat *Observationes Wedelii recensitas in M. A. N. C.* legat *Dec. II. Observ. 5. ann. 5. M. A. N. C. p. 12.* nec non *Salmuth. observ. med. 6. cent. 3. pag. 115.* ubi similes reperiuntur casus. *Febres erraticæ* adhucdum *Octobri* continuarunt, calores autem non adeo fuere intensi, interim observavi *hemitritæos*, ubi *febris una die bis venit, & altera semel.* ViceColonellus quidam ex *febre colica biliosa* cum *vomitu* correptus incidit in *deliria*, ex his in *convulsiones epilepticas*, qui tamen evasit. Sic alius quidam Vir laboravit *febre continua* cum *maximis debilitatibus*, *capitis dolore*, corrosione & *torminibus ventris*, sexta supervenit *fluxus alvi*, septima *icterus*, qui occupavit totum habitum corporis, cum *dejectionibus albis*, *urina saturatiori*, *nigricante*, *oleaginosa*, *proclivitate in somnum*, & solvit calores. Ab initio dedi *diaphoretica* cum *confortantibus* mixta, caloribus vero jam abactis *spec. diacurcum. cum pulv. rhabarb. tartar. vitriolat. sal. cichor. trochisc. de eupator &c.* *Novembri* inceperunt grassari *morbilli* utplurimum *benigni*. *Tusses ferinæ* atque *catarrhi* fuerunt frequentissimi. Mense *Decembri* continuarunt adhuc *morbilli*, qui tamen sub finem anni maximam induerunt *malignitatem*, fuerunt valde *parvi cum maximis catarrhis*; *fuerint &c.* Quidam correptus ex *febre maligna cum diarrhœa*, *vomitibus*, *singultu continuo*, tandem adhibitis *V. S. stypticis*, *castorinis*, nec non *opiatis*, quæ pro dosi *ad gr. iß.* præscripsi, nona die convaluit præter omnium expectationem.

Con-

Constitutio Epidemica Semproniensis Anni 1709.

J*Anuarius* incepit cum frigore, quod a die V. ad XII. valde exasperatum, imo post hominum memoriam acerbissimum fuit, remisit tamen ad aliquot dies, d. XVIII. vero iterum intendebatur, verbo, nives ceciderunt supra nives, gelu supra gelu, & continuavit per totum mensem. Mense *Februario* continuarunt frigora, imo III. & IV. ceciderunt nives copiosissimæ cum horrendo gelu & ventis, ut homo in plateis vix ire potuerit, quam tempestatem nemo unquam observavit, adeoque vera fuit rusticorum observatio: Sole micante, die purificante, nix major erit, quam ante. Sol enim hoc die splendebat. Post *novilunium* remisit gelu, sed rediit die XVIII. XIX. ingens cum nivibus, quod continuavit: die XXV. & XXVI. longe majores ceciderunt nives cum omni tempestatum insolitarum, frigorum & ventorum genere, quæ præcluserunt ubique vias, arbores frigoribus obnoxias deusserunt cunctas. Duravit hoc in *Martium* usque. Continuavit enim & hoc mense gelu una cum nivibus, quæ copiose ceciderunt, ad *æquinoctium* usque, adeoque *hyems hujus anni fuit summa*, tempestas sævissima, *nivis altitudo maxima*, cujus nulla hominum ante nos recordatur memoria. Jam mitescente hyeme jucundiora & calidiora affulserunt tempora. *Aprilis* enim fuit valde amœnus, serenus, calidus. *Majus* tamen erat frigidus, pluviosus, XVII. die ninxit. *Junio* denuo calida, sicca tempestas observabatur. Mense *Januario* continuarunt adhuc *morbilli cum tussibus vehementissimis*, *catarrhi*; *febres continuæ* septima die solutæ, quæ tamen levissima occasione redierunt. Hoc mense in *puella octenni* observavi *menses ordinarios*. *Februario* grassabantur *petechiæ*, *febres continuæ*, & matrona quædam mortua est *comate somnolento* septima morbi die. *Martio* visebantur *morbilli*, *herpes miliaris ex puerperio*. *Catarrhi* fuerunt frequentissimi, & apud infantes *cum febre continua*. *Febres continuæ*, *petechiales* adultos quoque invadebant, quæ posteriores per totum *Aprilem* observabantur. Mense *Majo* morbi præter *catarrhos*, *febres intermittentes* fere nulli. Virgo tamen quædam nobilis hoc mense *sphacelo ex colica biliosa* duarum dierum fuit mortua. Erat hæc ipsa virgo XXXII. annorum, atrabilaria, quæ d. IX. *Maji* derepente vesperi incidit in sævissimos & *acutissimos ventris dolores*, qui *dextra*

magis parte cruciarunt, atque modo sursum, modo deorsum iverunt, in primis vero *regionem umbilici usque ad scrobiculum cordis* occuparunt, tanta sævitie, ut existimaverit se veru ignito perfodi, urserunt *vomitus*, *anxietates summæ*, adfuit *omnimoda excrementorum & flatuum retentio*; ordinavimus frequentes *enematum injectiones*, nec non *aquam laxativam*, quam prima vice rejecit, altera vero retinuit, irrito tamen conatu omnia. Secunda enim die fluxerunt *menses coloris nigerrimi*, accessit paulo post *singultus*, mox *totalis fere* tum *pulsus*, tum *caloris extinctio*, salvis sensibus motuque membrorum illæso, quam refrigerationem non percepit, quin potius de intensissimis caloribus internis, quasi candenti ferro intus adusta fuisset, conquesta, manibus glaciei instar rigidissimis subinde loca petiit frigidiora, eademque die, i. e. secunda *Martii* vesperi mentis tamen compos, velociter, sed feliciter humanis rebus erepta est. Succi hic intestinales, in primis biliosi, acres inter plexus nerveos mesentericos, nec non fibras intestinales hærentes, atque in illarum anfractibus conclusi, acrimonia sua tormina & cruciatus excitarunt terribiles, atque in fundum Ventriculi penetrantes Ventriculum ad vomitus & singultum stimularunt, arsenicalem autem naturam mox induentes intestina instar mineralis veneni assumti corroserunt, dilacerarunt, atque in ea more perforantis terebellæ, aut spinæ infixæ, se infixerunt, inflammationem conciliarunt, & stagnante in capillaribus sanguine, acrimonia sua corrosiva in momento fere intestina sphacelarunt, quasi in ferventissimam aquam immersa fuissent. Similes casus vid. apud *Joh. Sophron. Kozack de sale, cap. 6. sect. 15. pag. 260. Dominic. Panarolum Observ. Med. 50. Pentecost. 4. p. m. 139. Segerum observ. 82. dec. I. ann III. M. A. N. C.* Mense *Junio* morbos nullos observavi, exceptis *febribus tertianis*, nec non casu infelici cujusdam Domini, *febre continua* laborantis, quam die IX. exceperunt *terribiles convulsiones epilepticæ*, inde secuta *deliria &c.* *Calores* intermiserunt, *deliria* vera remanserunt. Sub initium quartæ septimanæ observavi novos *calores* ex *scorbuto* ortos, cum *maculis scorbuticis purpureis*, *vigiliis continuis*, *deliriis*, nec non *copiosa sanguinis per inferiora* partim grumosi, partim floridi ad tres medias *ejectione*, inde summa virium prostratio, & cum fine quintæ septimanæ mors. *Julius* hujus anni fuit valde ventosus, quandoque præter morem austerus, frigidus, sine pluviis fere. Totus *Augustus* erat valde calidus, exceptis sub finem aliquot diebus, qui fuerunt ventosi, frigidi. Frigus quoque observabatur per totum *Septembrem*,

qui

qui utplurimum pluviosus fuit. Ægidii die usque ad prandium pluebat, in Festo Matthæi circa vesperam habuimus ingentia fulgura, tonitrua, pluvias, sed sine grandinibus. Mense *Julio*, *Augusto*, *Septembri*, *Octobri insolitæ* sine ætatis discrimine sævierunt *febres*, peculiarem enim habuerunt naturam, invaserunt cum modico *horrore*, mox *caloribus continuis*, ut etiam peritissimi credidissent, adesse *febres continuas malignas*, *vomitibus*, *alvi fluxu*, *siti*, *doloribus capitis*, *vigiliis*, V. demum die remittente calore degenerarunt in *intermittentes exquisitas*, quæ pro subjectorum temperamentis, sanguinisque ac humorum constitutione modo contumaciores, modo benigniores fuerunt. Paroxysmum imminentem utplurimum comitabantur frequentes *dejectiones biliosæ*, nec non *Vomitus* terribiles *choleræ* instar. Evomuerunt quippe modo frusta *pituitæ* coagulatæ, viscidæ, modo *bilem flavam*, modo *viridem*, modo *vermes* ἄνω & κάτω copiosos, diebus intercalaribus cessarunt vomitus, alvique fluxus. Versipellis hæc *febris epidemica* quosdam invasit cum *exanthematibus urticæ puncturis* similibus, quæ calore retrocedente recesserunt, & calore redeunte redierunt. In duabus personis, una XVII. altera XXX. annorum, observavi his *febribus* supervenisse *apoplexias fortissimas lethales*. Raro servarunt stata sua tempora, sed quandoque X. XII. horas præponendo & anticipando virulentiam suam ad XXX. aliquot, imo 40. horas exercuerunt, quandoque unus paroxysmus excepit alterum, donec tandem peregrino materiæ miasmate sufficienter dissipato & extincto, septimo, aut ad summum octavo paroxysmo terminatæ sunt, relictis post se *pustulis & fissuris in lingua*, *inflammatione faucium*, *abscessibus*, semper autem *virium prostratione* summa. *Venæsectio* etiam in principio adhibita nil profuit, quin potius *febrilis paroxysmus* post ejus administrationem incrementum sumsit, sanguis autem extractus floridissimus apparuit, & natura magis debilitata fuit. Conduxerunt *blanda diaphoretica*, quæ paroxysmos in ordinem redegerunt, & post tertium paroxysmum *laxantia* die a febre vacuo exhibita. Tandem devenimus ad *antifebrilia*, uti sunt *salia amariuscula*, quæ incidunt, serumque attenuant, v. gr. *sal absinth. C. B. centaur. min. arcan. dupl.* nec non *alcalica fixa*, *pulveres* nempe *insipidos ac terreos*, quales sunt *lap. cancr. specif. febril. Cr.* Omne autem fere punctum absolvit decantatissimus *cort. peruv.* cum *salibus* mixtus, & *evacuato jam corpore*, i. e. ante accessum V. VI. & paroxysmi propinatus, septimum vel ad summum octavum paroxysmum subegit, atque hac ratione *febrem*

 hanc

hanc jugulavit. Rimatus causas procatarcticas epidemialis hujus febris, aëris anomaliæ & intemperiei, nec non largiori potui propter calorem externum vix tolerandum eam adscribendam duxi. *Augustus* enim, qui fuit calidissimus, poris nimium apertis corpora sudore copioso manare fecit, inde serum absumptum, aut subtractis partibus tenuioribus biliosæ particulæ auctæ, atque hoc modo acrimonia biliosa, fermentifica, irritativa enata, quæ licet a largiori potu dilui, & serum refundi videretur. Ventriculi tamen & intestinorum tonum labefactavit, & ad excernendum ἄνω καὶ κάτω plus justo contenta citavit. Utut non negandum, *febres has epidemicas* ex miasmate, aëris sobole, simul aliquid participasse. Non fuerunt *contagiosæ*, imo si rite tractabantur, nulli funestæ, ex incuria tamen & negligentia, aut medicastrorum præpostera & perversa cura ac imperitia accedente *cachexia & hydrope*, multis exitiosæ. Et hæc ratio est, quod in aliquibus locis Hungariæ ex defectu medicorum & medicamentorum, aut perversa, aut neglecta cura hæ febres *malignitatem pestiferam* assumserint, in primis si ex miasmate, aëris sobole, aliquid participarunt. *Febres petechiales*, quæ tamen autumno præcipiti quotannis sunt frequentissimæ, hoc anno vix observavi, & si vidi, fuerunt *benignæ*. *Diarrhœæ atque dysenteriæ* eodem tempore frequentes quoque fuerunt. Infantes, quos corripiebant, si superarunt *nonum diem*, evaserunt.

